

ይስሐቅ ሮሴፍ

አጲር ዛንታ-ህይወት
መምህር ይስሐቅ ተወልደመድህን
ቃልሲ ምጥፋኦ ድንቅርና

Copyright 1986 Isahak Yosief
» 1993 »

Isahak Yosief: A Short Biography of
Yisihak Tewelde Medhin: War on Illiteracy

ምስጋና

ነዚ ካልኣይ ሕታም ገምኡራም
ሕሊናዊ አበርክቶ ገዝወፈየለይ
መምህር አስረሰ ተሰግ (ደራሲ)
ብልቢ አመስግን ።

ይስሓት ዮሴፍ

መ ሕ ተ ዊ

3

ገለ ዕስራ አቢሎም ዝኹኑ ሓደስቲ ተመሃሮ ፡ አብ ቅድሚ ሓደ ሂላ ዚመስል ቤት ተሰሪዖም ነበሩ ። መምህርም ድማ በብሓደ ናብቲ ኸፍሊ አእተዎም ። መናብር ስለ ዘይነበረ ኸአ አብ ምድሪ አሳፊሖም ተቐመጡ ። ሰሌዳ ኹነ ዙሪኽ አይነበረን ። ስለዚ ፡ እቶም ተመሃሮ ፡ አብቲ ሓመድ ናይቲ ምድሪ-ቤት ብአጻብ ሪም እናሓንጠጡ ፡ “ ትኹል ሕንጻጽ ፡ ጋድም ሕንጻጽ ” እናበሉ ነተን ቀንዲ ዝኹና መባእታ-ጽሕፈት ይላመድወን ነበሩ ። ከምዚ’ላ እታ አብ ሓሊብ መንተል እትርከብ ቤት ትምህርቲ ቅድሚ አርብዓ ዓመት ዕዮአ ጀመረት ።

እዛ ቤት ትምህርቲ እዚአ ንኣብነት ደሓ ተጠቐሳ እምበር ፡ ዳርጋ ኹለን እተን አብ ዓድታትን ቍሽታትን ኤርትራ ዚኸፈታ ዝነበራ አብያተ ትምህርቲ ካብ ባዶ እተበገሳ ነበራ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ “ ዚመሃሩ ቀለውዕን ፡ ዜጽልሎም ገበላን እንተ ደሓ ረኺብካስ ምምሃር ጀምር ፡ እቲ ኻልእ ከአ ቐሰይ ኢሉ ባዕሉ ኪሰዕብ እዩ ” ዚብል እምነት ነበሮም እምበር ጽቡቕ ህንጻን አቕሑን ብዘይ ምርካቦምሊ አይዕንቀፉን ነበሩ ። እቲ ዚድለ ምጅማር ነበረ ። በዚ መሰረት እዚ ኸአ እዩ ስም መምህር ይስሃቅን ልደት ትምህርትን አብ ሃገርና ከም ማናቱ ኹይኖም ዚዝከሩ ።

አቶ ይስሃቅ ዮሴፍ ነዛ “ ዛንታ ህይወት መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ” ዘርእስታ መጽሓፍም እንሆ አበርኪቶምልና አለጢ ። ርግጽ’ዩ ፡ እዛ መጽሓፍ’ዚአ ንእሽቶ እያ ። እቲ ትሕዝቶአ ግና ዓቢ እዩ ። ብግሩም ዝኸነ አሰራርዓ ሓሳባትን ፡ ላዛ ብዘለዎ አበሃህላን ፡ እተጸሕፈት ስለ ዝኹነት ከተንብባ ምስ ጀመርካ አይትግደፍን እያ ።

አቶ ይስሃቅ ዮሴፍ በሊሕ ምዝካር ዘለዎም፡ መዛግብን ጽሑፋትን ዘይረኽቡ ክነሰም፡ ሓይ-ኸልተ ሰባት ብምውካስን፡ ገለ ችፍብ ጋዜጣታት ብምግንጻልን፡ ነቲ ችፍሚ ሰላሳን ሓሙሽተን ዓመት ባዕሎም ዝረካይዎ ብምዝካርን፡ እንሆ እቲ ሓቂ ዝኹን ችርጺ ናይ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አቕሪቦምልና አለዉ።

ኣብቲ ብ፲፪-፲፫ ዮካቲት ፲፱፻፳፭ ዓ-ም- (፲፱-፳ ዮካቲት ፲፱፻፳፫ ዓ-ም- ፈ-) ብዩኒቨርሲቲ ኣስመራ እተጻለወ “ካልኣይ ብሔራዊ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ” አቶ ይስሃቅ ዮሴፍ ብዛዕባ’ዚ ዛንታ እዚ ኣንቢቦምልና ነበሩ። ካብቶም ኣብቲ ዘተ ተኻፊልና ዝነበርና ድማ ብዛንታ እዞም ዓቢይ መምህር እዚአም ተመሲጥና፡ ብትሕትናአም ከኣ ተገሪምና፡ ንአቶ ይስሃቅ ዮሴፍ፡ ነቲ ጽሑፎም ኣስፊሖም ኬጻልውዎ እሞ ከም መጽሓፍ ድማ ኬሕትምዎ ደጋጊምና ተላቦናዮም። እንሆ ድማ ፍሉይ ተውህቦ ከም ዘለዎም፡ ንምምርማር ድማ ህርኩት ከም ዝኹን፡ በዛ መጽሓፎም ገይሮም ኣርእዮምና አለዉ።

ዓቢ ዚበሃል ሰብ፡ ብዝና ወለዶኡ ኣይኩንን ዚዓቢ። ፍሪ ጸዕናን ተፈጥሮኡን እዩ ዜዕብዮ፡ ወይ ድማ ዜንእሶ። እንሓንሳእ ግና፡ ሳሕቲ ደኣ ኹይኑ እምበር፡ እቲ ኻብ ወለድኻ ዝረኽብካዮ ዋርሳን፡ እቲ ባዕልኻ ዘጥረኻዮ ልቦናን እውን ይራኽብ እዩ። እዚ ኸኣ ኣብ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከንርእዮ ንኸእልኢና።

ኣቦአም ንመምህር ይስሃቅ፡ ቀሺ ተወልደመድህን ወዲ ቐሺ ገብረመድህን እዮም። ኣብ ሃገር ሰዊድን ተማሂሮም ብ፲፭፻፳፯ ዓ-ም-ፈ- ምስ ተመልሱ፡ ኣብ ሕርጊንን ኣብ ገለብን ይምህሩ ነበሩ። ንምፍላጥ ቋንቋታት ዓቢ ተውህቦ ስለ ዝነበሮም ድማ ግእዝ፡ ትግርኛ፡ ትግረ፡ ኣምሓርኛ፡ ዓረብ፡ እብራይስጢ፡ ጥልያን፡ ሰዊድን ኣጽርዮም ዚፈልጡ፡ እንግሊዝ፡ ጀርመን፡ ግሪኽ፡ ላቲን ከኣ ኣንቢቦም ዚርድኡ ነበሩ።

ካብቶም ንመጽሓፍ ቅዱስ ናብ ትግረን ናብ ትግርኛን ዝተርጉሙ ድማ ሓይ ንሶም ነበሩ። ሃለቃ ታዩ ገብረ ግርያም መተዓይይቶም፡ ብላቴንጌታ ገሩይ ወልደስላሴ ድማ መማኸርቶም ከም ዝነበሩ’ውን ድብቲር መረድኢ ኣሉ።

ቀሺ ገብረመድህን ተስፋይን፡ ሓዎም ቀሺ ሓይ ለኣብ ተስፋይን፡ ኣቦሓንታቶም ንመምህር ይስሃቅ እዮም። ካብ ዘበን ሃጻይ ቴዎድሮስ ጀሚሮም ከኣ ብትምህርቶምን፡ ብምንቕጃሕ ሃይማኖትን ኣብ ሓማሴን እተፈልጡ ሊቃውንቲ ነበሩ። ኤረ ቐሺ ሓይለኣብሲ እኳ ኣብ ዓጺ ቄንጺ ብ፲፭፻፳፮ ዓ-ም-ፈ- ምእንቲ እምነቶም ብኢድ ሓይ ግቡዝ እተሰየሩ እዮም።

ስለዚ፡ “ጥዋፍ ንሰብ ተድርር፡ ንርእሳ ትሓርር” ከም ዚበሃል፡ ሽመትን ናእዳን ከይደሌኻ ምግልጋል፡ ብኸእለትካን ብልቦናኻን ከይተነየትካ ምንባር፡ ዓቢ ምዃንካ ከይፈለጥካ ድማ ሙማት፡ ንርእሱ ዕቤት እዩ እሞ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን እውን ናይ ኣቦታቶም ሓድጊ ዝወረሱ ምዃኖም ዛንታ ህይወቶም የረድኣና።

ነዚ ኹሉ ኣስተንቲኖም፡ አቶ ይስሃቅ ዮሴፍ፡ በቲ ልዙብ ትግርኛእምን፡ በቲ ረቂቕ ምስትብሃሎምን ገይሮም እተደላደለ ዛንታ ህይወት መምህር ይስሃቅ ንነበብቲ ደቂ ዓይም አቕሪቦምሎም አለዉ። በዚ ዕዮእም’ዚ ናእዳን ሞላን ዚግብእም እዩ’ሞ እንቋዕ እሞገስኩም ንብሎም አሉና።

ነቶም ነዚ መጽሓፍ’ዚ ከም ዚጸሓፍ ኣደፋፊሮም ከም ዚሕተም ከኣ ዝገበሩ፡ ዶቶር ኤጽዮ ቶኒኒ፡ ዲረ ክተር ናይቲ ኣብ ኣስመራ ዘሉ «ሰንተር ኦፍ ኢትዮፕያን ስታዲዝ» (መካነ ምርምር ስለ ፍልጠት ኢትዮጵያ)፡ ከነመስግኖም ዝግብእና እዩ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን በጊዜ ብጽሕነቱም ከምዚ
እብ ላዕሊ ዘሉ ስእሊ ይመስሉ ነበሩ

መ ብ ር ሂ

ነዚ መጽሐፍ'ዚ ንምጽሓፍ እተበገሰኩሉ ምሽን
ያት፡ ናይ አሥመራ ዩኒቨርሲቲ ከፍሊ መካነ ምርምር
ቀርኒ አፍሪቃ ብገደ ዩካቲትን ገደ ዩካቲትን ገደገደ
ዓ-ም- (ብገደ / ጽ ዩካቲት ገደገደ ዓ-ም-ፈ-) ካል
አይ ከፍሊ ብሔራዊ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ አብ ዝፈጸ
መሉ ጊዜ፡ ናይ ሓደ ብዛንታ ዚዝከር ወዲ ሃገር ዛንታ
ህይወት አሰናዲኡ ከቐርብ ስለ እተደልየ፡ ብወገነይ
ብናይ አበጋግሳ ህይወቱምን፡ ዚፈጸምም ብዛንታ ዚዝ
ከር ፍጻሜታትን ተገንዚበ፡ እነ ካብ ዝፈልጦም ደቂ
ሃገሪይ፡ ብቑዕ ኮይኖም ዝረኽቡኩዎም መምህር ይስሃቅ
ተወልደመድህን ገብረመድህን ብምንባርም፡ ንዓለም
ብምምራጻይ ኢዩ።

አብ'ቲ እተገብረ ዘተ ቋንቋ ትግርኛ «ዛንታ ህይወት
መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን» ዚብል አርእስቲ ሓዘ
ንምቕራብ ሓያሉ መጻሕፍትን ጽሑፋትን መጽሔታትን
ጋዜጣታትን አብ ርእሲ ምንባብይሲ አብቲ ቃልሲ ገሰ
ጋሰ ምስፍሕፋሕ ትምህርትን አብያተ ትምህርትን አብ
ሃገርና እተካፈሉ ዓበይትን ምሁራትን እናተወከሰኩ፡
ዝአሰርኩዎን ዘዋህለልኩዎን ፍጻሜታት ከምዝግብ ስለ
ዝሽከለኩ፡ ነቲ ብተመክር ዘጽናዕኩዎን ዝእመንኩ
ሉን ተግባራት ብምዝካር፡ ሓቕን መሠረታውን ዛንታ
እም ንምርካብ ከበቅዕ ምሽከለይ ከገልጽ ከሉኹ፡
አብቲ ዝገበርኩዎ ዛንታ ሓዘል ምእሳር፡ ካብ'ቶም ቀላ
ሞትን ውሑዳትን ተፅለስቲ ገሰጋሰ ትምህርቲ ዝነበሩ
መምህራን ዚበዝሑ ዝርዝር ስምም ብምሉኡ ረጂብ
ከብቅዕ፡ ውሑዳት ግን ስም አባእም ብዓቕመይ መጻን
ከረከብ ብዘይምሽከለይ፡ ብስሞም ጥራይ ጠቓሚ
አሉኹ። ዝሽነ ኮይኑ ግን ጅናውያን «ካብ ሽሕ ቃላ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብጊዜ ብጽሕነቱም ከምዚ
 አብ ሓፅሊ ዘሉ ስእሊ ይመስሉ ነበሩ

ት ሓንቲ ሰላሊ ትበልጽ” ኢሉም ከም ዚምስልፍ ልዕሊ ወሎ ምስክር ዝኾነ ሰላሊ አቕርብ ስለ ዘሉኹ፡ ዚግደሱሉም ሰባት ወይ ከአ ካልኣት ዛንታ ዚእስሩ ምሁራንን ተመሃሮን በቲ ቐሪቡ ዘሉ ሰላሊ ምልላዮም ከም ዚኸእሉ ብኣኸብሮት እሕብር።

አሥመራ 1 ፤ የካቲት 1988 ዓ. ም.

ይስሓት የሴፍ

መ ቅ ድ ም

ነዚ “ይስሓት ተወልደመድህን - - - ዛንታ ሓ ደ ምሁር ወዲ ሃገር” እተባህለ አርእስቲ ዝሃብኩም ጽሑፍዚ ንምድላው - - - ምስ ብዙሓት ብጊዜ ምም ሕዳር እንግሊዝ ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ዓቢይትን ምሁራ ትን ካህናትን እናተራኸብኩ፡ ጠሊቐ ኣብ ርእሲ ምው ካሰይስ፡ ንርእሰይ ከም መጠን መምህር ኣብ ትሕቲ ምምሕዳር መምህር ይስሓት ተወልደመድህን ንሓያሎ ዓመታት ዝሠራሕኩን፡ ካብ ንእስነተይ አትሒዘ ከአ ከም መጠን ዓቢይን ምሁርን ዓዲ ዝፈለጥኩዎምን ዝሰ ዓብኩዎምን ብምኃነይ፡ ንዝነበረንን ንዝረኸብኩዎን ሰእላዊን ሓበሬታዊን መብርሀታት አገናዚበ ምድካመይ ግሉጽ ኪኸውን ከሎ፡ ኣብ ርእሲኡ እውን፡

- ፩ - “ብርሃን ይኸን፡ ሰብከት፡ ዛንታ፡ ምዕዶ፡ ንህዝቢ ኢትዮጵያ” ብ 1988 ዓ. ም. ፈ- እተሓትመ።
- ፪ - ሩራል ሪኮንስትራክሽን ኢን አክሽን - - - አታክ ዘ ፕሮብለም ኦፍ ኢሊተራሲ - - - ኤሪትሪያ (Rural Reconstruction in Action: Attack the Problem of Illiteracy) ብ 1989 ዓ. ም. ፈ- ብዶክተር ኤች ቢ አለን እተሓትመ።
- ፫ - ኤሪትሪያ፡ ኤ ኮሎኒ ኢን ትሪንዚሽን (Eritrea: A Colony in Transition: 1941 - 52) ብ 1988 ዓ. ም. ፈ- ብጄ- ኬይ- ኤን ትራቫስኪስ እተሓ ትመ።
- ፬ - ላይፍ ኢን ኤ ብሪቲሽ ኦኩፓይድ ተራቶሪ ስኩልስ ፎር ኤሪትሪያንስ (Life in a British Occupied Territory) እተባህለ ብመልክዕ መጽሔት እተዳለወ።
- ፭ - ጋዜጣ ሕብረት ብ ፴ ነሓስ 1988 ዓ. ም. ኢ- እተሓትመ።

፩ - መልእክቲ ሰላም (ጋዜጣ) መስከረም ፲፱፻፳፩
ዓ-ም-ኢ- እተሓትመ፡

እተባህሉ መጻሕፍቲ፡ መጽሔታት፡ ጋዜጣታት ምንባብ
ባይ አቐዲመ እገልጽ።

አብ ርእሲ እዚ ኹሉ፡

፩ - መምህር አስፍሃ ካሕሳይ (ሎሚ ቀኛዝማች)
ናይ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብቐረባ
መሣርሕቲ ዝነበሩን ንርእሶም ከአ አብ አገልግ
ሎት ከፍሊ ትምህርቲ ሃገርና ዘይርሳዕ አስተዋ
ጽእ ዘበርከቱ፤

፪ - ቀሺ ሮሴፍ የማነአብ - - - - - ሓደ ካብ'ቶም ቀዳ
ሞት መምህራን አብ ኤርትራ፡

፫ - ግራዝማች መንግስቱ ይስሃቅ ተወልደመድህን፡
አነባብራ እምነ መሠረት ትምህርቲን - - - - - አመሳ
ራርታ ከፍሊ ትምህርትን አብ ኤርትራ ምስ ዛንታ
ህይወት መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብምውህ
ሃድ ስለ ዘዘንተውለይን ስለ ዝሓገዙንን ዝዓበየ ምስ
ጋናይ ይብጽሓዮም እብል።

ይስሓቅ ሮሴፍ

ዛንታ ሓደ ምሁር ወዲ ሃገር
ይስሃቅ ተወልደመድህን
አብ እዋን ንእስነቶም

ካብ ብዙሕ ዓመታት ጀሚሩ፡ አብ እዛ ኤርትራ
እተባህልት ከፍሊ ሃገርና፡ እናተማላለሰ፡ ይቀላቐል ብዝ
ነበረ ባዕዳዊ ኃይልታት፡ በብእዋኑ ይወርድ ንዝነበረ
ጥቕዓታት፡ ህዝቢ ሃገርና ብሙሉእ ሥምረት፡ ቆራጽ
ሃገራዊ ሠልፍታት እናገበረ፡ ይከላኸል ከም ዝነበረ
ታሪኽ ዚምስከር ኪኸውን ከሎ፡ ብፍላይ ግን ንመሪሕ
ነት እተዓደሉ ዓበይቲ ዓዲ፡ ንወተሃደራዊነት እተመል
መሉ ዓቀይቶት፡ ንመምህርነት እተመርጹ ምሁራን፡
በብዝተወሰነሎም ሓላፍነታዊ ሓደራ፡ በብእተዓደሎም
ውልቃዊ ሞያ፡ ሃገራዊ አገልግሎቶም ዘበርከቱ ጀጋኑ
ደቂ ሃገርን አፍቀርቲ ሃገሮምን ብዙሓት ከም ዝነበሩ
እተፈልጠ ስለ ዝኾነ፡ እዚ ከምዚ ዝበለ ዘሓብን ተግ
ባራት ውልቀ ሰባት ከአ ብጽሑፍ እናተመዝገበ፡ ተጠ
ርኒፉ፡ ታሪኻዊ መሪሕነት ንኪውፊ፡ ካብ ወለዶ ናብ
ወለዶ ኪመሓለፍ ኪግባእ ብምጂኑ፡ እንሆ ሓጺር ዛ
ንታ ህይወት ሓደ ምሁር መፍቀር ሃገሩ ብቋንቋ ትግ
ርኖ ኤቕርብ።

እምበኣር እዚ ዘቕርቦ ዘሎኹ ዛንታ ናይ መምህር
ይስሃቅ ተወልደመድህን እተባህሉ ምሁር ኢዩ። መም
ህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ወዲ ቀሺ ተወልደመድ
ህን ቀሺ ገብረመድህን፡ በዓል ሽማግሌ ሓሕታይ፡
አውራጃ ሓማሴን፡ ኪኾኑ ኸለዉ፡ ሰላዲእም ከአ ወዲ
ወይዘሮ እመተ፡ ንል ቀሺ ዘርእጽዮን፡ በዓል ገረሚ፡
አውራጃ ሓማሴን ኢዮም። እተወለዱሉ ዘመን ከአ
ብጽጌ ነሓሰ ፲፰፻፹፱ ዓ-ም-ፊ ነበረ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ አቦአም ቀሺ ተወልደመድህን ቀሺ ገብረመድህን ኮነ አባሐጎአም (ብአደ) ቀሺ ዘርአጽዮን መጽሐፍ ቅዱስ ዝመራመሩ ሊቃውንቲ ካህናት ስለ ዝነበሩ፡ መንፈሳውን ሥጋውን ትምህርቲ፡ ካብ ገዝአም ጀሚሩ እናተዋህቦም ኪዓብዩ ዕድል ዝረኸቡ ወዲ ሃገር ነበሩ።

ብፍላይ አቦአም ቀሺ ተወልደመድህን ቀሺ ገብረ መድህን ክሳብ ናብ ሃገር ሽወደን ብምኻድ እተማህሩ፡ ብእዋኑ አብ ሃገርና ኪበጽሑ ብዝኸአሉ ምሁር ወጸእ ተኛ ብናእዳ ታሪኽ ሕይወት መጽሐፍ እተጻሕፈሎም ፈላጥን ዓቢ መምህር ናይ መጽሐፍ ቅዱስን አብ ልዕሊ ምንበሮም፡ ምስ ደጊያት ኃይሉ ተወልደመድህን በዓል ጸዓዘጋ ብጽኑዕ እምነት ተአሳሲሮም አብ ሃገራዊ አገል ግሎት ብጽሑቶም ዝወፈዩ ስለ ዝነበሩ፡ እዚ ከምዚ ዝበለ ትዕድልቲ ነቶም ከም መጠን ቆልዓ ትኩር ዝነበሩ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዓቢ ዕድልን ትምህርታዊ ደገፍን ኮኖም።

አጋጣሚ ኮይኑ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ቆልዓ አብ ዝነበሩሉ ጊዜ፡ ባዕዳዊ ግዝአት ኢጣልያ አብ ኤርትራ አትዩ ደልዲሉ፡ ዕርድታት ዓሪዱ፡ ትምህርቲ ንደቂ ሃገር ከይወሃብን፡ አብ መንጎ ደቂ ሃገር በእ ከየስፋሕፍሕን ከልኪሉ ስለ ዝነበረ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አብ ገለብን አሥመራን ጥራይ ተሠሪሑን አገልግሎተን የበርክታ አብ ዝነበራ ናይ ሽወደናዊት ወንጌላዊት ሚስቱን አብያተ ትምህርቲ ብምእታው መባእታዊ ትምህርቶም ፈጸሙ።

ብድሕሪ'ዚ ድማ ናብ ሃገር ኢጣልያን ናብ ሊባኖስ ከተማ በይፋትን አብ ዝርከብ ናይ አመሪካ ዩኒቨርሲቲን ከይዶም ክብ ዝበለ ትምህርቲ ንምቕላም በቐዑ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ካብ ወጸእ ሃገር ናብ ዓዶም ማለት ናብ ኤርትራ ምስ ተመለሱ ከአ

ንዓሉም ብቑዕ ዝኾነ ሥራሕ ኪረኸቡ አይከአሉን። ስለዚ ሽኦ እተን አብ ኤርትራ ተሽፊተን ዝነበራ ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ጥራይ ኪምህራ እተፈቐደለን አብያተ ትምህርቲ ሽዱሽተ ጥራይ ምንባረን ተገንዘቡ እሞ ብዘይ መጠን ሓዘኑ።

ትምህርትን ምህርናን አብ ኤርትራ

እተን ንደቀባት ኬስተምህራ ተባሂለን መዓጺኤን ከፊተን ዝነበራ፡ ውሑዳት ኣብያተ ትምህርቲ እውን እንተኾና፡ ብሃይማኖታዊ መልክዕ እተጎልበበ ፕሮፓጋንዳ ጥራይ ዘይኮነስ ንሃገር ኢጣልያን ንሠራዊት ውግ እ ኢጣልያን ምምሕዳር ኢጣልያን ዘመስግንን ዘምግስን መዝሙራት እናደባለቻ፡ ህልው ታሪኽ ኢጣልያን ጀግንነት ኢጣልያውያንን ኬረድኦ ብዝኸለላ ጸዓዱ ደናግል ይካየዳን ይምርሓን ስለ ዝነበራ፡ ዘበርክትሉ ትምህርታዊ ምህርቲ ክሳብ ክንድኡ ዘናቓቓሕን ኣእምሮ ከኣ ዘብልሕን ብዘይ ምንባሩ፡ እዚ ነቶም ምሁራትን ዓበይትን ለባማትን ደቂ ሃገር ቃንዛ ኮኖም።

ዝኾነ ኾይኑ ግን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ እተን ከም ቆልዓ መጠን መባእታዊ ትምህርቲ እናተመገቡ ዝዓበዩለን ክልተ ናይ ሽወደናዊት ቤተ ክርስቲያን ኣብያተ ትምህርቲ፡ ማለት ኣብ ኣሥመራን ገለብን፡ ከም መጠን መምህር ተመዝጊቦም ንእስታት ዕስራ ዓመታት ዝኣክል ብምምሃር ሃገራዊ ግቡእም ኣበርክቱ።

ብጀካ እተን ንደቀባት ተኸፊተን ዝነበራ ሓድሓዲ ናይ ሚስዮን ኣብያተ ትምህርቲ፡ ዕስራን ሓሙሽተን ዝኾና ንደቂ ኤውሮጳ፡ ማለት ንጸዓዱ፡ ዚምህራ ኣብያተ ትምህርቲ እውን ነበራ።

ጂ- ከይ- ኤን- ትራቫስኪስ ኣብ'ቲ “ኤርትራያ ኤ ኮሎኒ ኢን ትራንዚሽን” እተባህለ መጽሓፍ፡ ብዘመን ኢጣልያ ኣብ ኤርትራ ዝነበረ ኣገባብ ትምህርቲ

ኪመቅስ ከሎ፡ “ሓዲ ብጊዚ ግዝኣት ፋሽስቲ ኣብ ኤርትራ ናይ ክፍሊ ትምህርቲ ዲረክተር ዝነበረ ኢጣልያዊ ኪጽሕፍ ከሎ፡ ‘ሓዲ ኤርትራዊ ኣብ መወዳእታ ራብዓይ ዓመቱ ጽቡቕ ቋንቋ ኢጣልያ ኣጽኒዑ ተሃሪቡ ዝኸለል፡ ኣርባዕተ ተግባራት ቊጽሪ ብእተወሰነ ዘውቱር ምጣኔ ኪፈልጥ፡ ዝነቐሔ ናይ ሃይጅን ፕሮፓጋንዳ ዚዘርግሕ፡ ኣብ ርእሲ ምዃኑ፡ ናይ እቶም ንኢጣልያ ዓባይ ዝገበርዋ ኢጣልያውያን ስም ጥራይ ኪፈልጥ ይግብእ’ ኢሉ ጸሓፊ” ይብል።

ስለዚ ውሉ እቲ በቲ ዘመነ ግዝኣት እቲ ዝድለ ዝነበረ፡ ፋሽስታዊ ፕሮፓጋንዳን፡ ንሓይሊ ሠራዊት ውግእ ኢጣልያ ከኣ ዘባራትዕ ነፍሕታትን ደኣ እምበር ግቡእ ትምህርቲ ስለ ዘይነበረ፡ እተን ኣዝዮን ውሑዳት ግላውያን ኣብያተ ትምህርቲ ዘበርክታሉ ዝነበሩ ኣገባብ ኣመሃህራ ብምምሕዳር ኢጣልያ ተጸሊኡ ተኾነን።

ኣብ ኤርትራ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ፋሽስታዊ ኃይሊ ኢጣልያ ኣብ ሊብያ፡ ኣብ ሶማሊያ፡ ኣብ ኣልባንያ፡ ኣብ እታ ተሪፋ ዝነበረት ናጻ ኢትዮጵያ ተዘርጊሑ፡ ደንፊዑ ነበረ እሞ፡ ኣብ ዓለም ምሉእ ንኢጣልያ ዚኸለል ሠራዊት ውግእ ወይ ከኣ መንግሥታዊ ኃይሊ ዘሎ መሲሉ ይርኤ ኣይነበረን። ብፍላይ ኣብ ኤርትራ እቲ ዚንበብን ዚዘርጋሕን ዝነበረ ጋዜጣ ኾነ መጽሔት ብምሉኡ ኃይሊ ሠራዊት ውግእ ፋሽስቲ ኢጣልያ ዚሕብርን ዘምግስን ጥራይ ብምንባሩ፡ ነቶም ሰብ ኣስሓኮ ሃገራውያን ከይተረፈ እውን ተስፋእም ኣዕሪቡ ከምሃሩ ዝወድኤ ንህሪ ኣቕሂሙዎም ነበረ።

ከምዚ ኢሉ ኢጣልያዊ ሠራዊት ውግእ ምስ ደንፍዒ፡ ውሉእ እተን ኣብ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ናይ ሽወደናዊት ወንጌላዊት ሚስዮን ኣብያተ ትምህርቲ ብምሉኡን ብ፲፱፻፴፪ ዓ. ም. ፈ. ከም ዘዕጸዋ ገበረ። ስለዚ ከኣ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን

ካብቲ ዝፈትውዎ ሥራሕ ምምህርና ስለ እተገለሉ፡ እብ ምራራ ወረደም ሓደ ምጥን ዝበለ ድኳንን፡ ሓደ ናይ ሕርሻ መሬትን አማዕቢሎም፡ ከም ብሓድሽ ካልእ ዓይነት ህይወት ወይ ከእ እነባብራ ጀመሩ።

ቃልሲ ምጥፋእ ድንቁርና

ምምሕዳር ፋሽስታዊ ኢጣልያ ብዝፈጠሮ ወይ ከእ ብዝወልዖ ዘይኮነስ፡ ጊዜ ብዝወለደ ዓለማዊ ዘይ ምውህሃድን ምትህልላኸን ወታሃደራዊ ውድድርን ዝኣክል መንግሥታት ዓለም እብ ክልተ ሻራ ተፈልዮም ይፈሻኸሩ ነበሩ እም፡ በዚ ከምዚ ዝበለ ቅርሕ ንታት ዓለማዊ ውግእ ተወልዱ። ምድረ ሰማይ ከይጽልምት፡ ህዝቢ ዓለም ከይሃልቑ፡ ዓለም ንርእሳ ብዘመናዊ አጽዋር ውግእ ተደምሲሳ ከይትጠፍእ ሰግኣት ኮነ። እንተኾነ ግን ልዕሊ ዙሉ እቲ እብ መንጎ መንግሥታት ዓለም ተፈጢሩ ዝነበረ ቅርሕንታት፡ ንኢሂን ምሂን ዝዕድም አይነበረን እም ብብዘሎኻዮ ተዓጠቑ ተሸብሸብ ኮነ። ዓለም ብመላእ ንውግእ ተቐረበት።

ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ እውን ብወገኑ እብ ሃገርናን እብ ምብራቕ አፍሪቃን እብ ሰሜን አፍሪቃን እብ ግሪክን እብ አልባኒያን እብ ከባቢ ማእከላይ ባሕርን እብ ሃገሩን ብዝነበሮ ኃይሊ ሠራዊት ውግእ ተመኪሑ፡ ምስ ጀርመንን ጃፓንን ተሻራኽ ንውግእ ይዳሎ ነበረ። በዚ ምክንያት ዚ ከእ ብ፲፱፻፴፱ ዓ-ም-ፈ- ንኹለን እተን እብ ኤርትራ ተሸፊተን ዝነበረ ውሑዳት አብያተ ትምህርቲ ፈጸሙ አዕጸወን።

በዚ እተጠቐሰ ዓመት እቲ ንምሉእ ዓለም እብ ድብልቕልቕን ጥሜትን ሞትን አጥሒሎ ግልፃናት

ሰባት ዘጥፍኡ ካልኣይ ውግእ ዓለም ተወሊዑ ስለ ዝነበረ፡ ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ ምስ እቶም ሻራኡ ዝኾኑ መንግሥታት ሓቢሩ ከተት አወጀ። ብፍላይ እብ ኤርትራ ከእ ብ፲፱፻፵፩ ዓ-ም-ፈ- ብሠራዊት ውግእ እንግሊዝ ተወቐዑ ተሳዕረ። እብ ኤርትራ ዝነበሮ ፋሽስታዊ ግዝኣት ከእ በዚ ተወድኡ።

ከምዚ ኢሉ ምምሕዳር ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ እብ ኤርትራ ምስ ተፈጸመ፡ በቲ ብኻልእ እዋናዊ ዓመት እናተጓናጸፈ ንቕድሚት ዝሰጉም ዝነበረ ሠራዊት ውግእ እንግሊዝ ተተኪኡ። ምምሕዳር ግዝኣት ኤርትራ ድማ ካብ ምምሕዳር ፋሽስታዊ መንግሥቲ ኢጣልያ ናብ ወተሃደራዊ ምምሕዳር እንግሊዝ ተመሓለፈ።

እቲ ሓድሽ ወታሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ምድሪ ረጊጹ ጠጠው ምስ በለ ብኡን ብኡን ንህዝቢ ኤርትራ ዚኾኑ አብያተ ትምህርቲ ንምዝርጋሕ ተበገሰ። እዚ ተበግሶ እዚ አዝዩ ዚምስገን ተበግሶ ነበረ። ስለዚ ከእ ብመጀር ኤፕ- ኤፍ- ክነስቶን ስኔል ዚምራሕ ናይ ኤርትራ ወታሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ክፍሊ ትምህርቲ ብዚብል ስም ሓደ ክፍሊ ትምህርቲ ብወርሒ ነሓስ ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- መሥረተ።

እንተኾነ ግን እብ ኤርትራ ንምምህርና እተዳለዉ መምህራን ኮነ ንመምሃሪ ዚኾኑ ብቋንቋ ሃገር እተጸሕፉ መጻሕፍቲ ፈጸሞም ስለ ዘይነበሩ፡ እዚ ንመጀር ክነስቶን ስኔል ዓቢ ጸገም ኮኖም።

ከምቲ እብ ላዕሊ ዝረአናዮ እብ ኤርትራ እተሠርዓ አመራርሓ ዝነበሮም፡ ንህዝቢ ተባሂሉም እተመደቡ አብያተ ትምህርቲ ብፍጹም አይነበሩን። ብቋንቋ ሃገር እተጸሕፉ መጻሕፍቲ፡ ንአብያተ ትምህርቲ ዚኾኑ ጽሑፋት እውን ጌና አይተተለሙን ነበሩ። ካብ ዙሉ ዝገደደ ድማ ንምምህርና ብቐፃት ኢዮም ተባሂሉ ኪምሰከሩሎም ዚኸእሉ ምሁራት ደቂ ሃገር ንምርካብ አዝዩ አሽጋሪ ነበረ።

በለዚ አብ መላእ ሃገር አብያተ ትምህርቲ አህጺ ጽኑን ሃጺጽካን፡ መምህራን ቀሪብካን፡ ዚንቢቡ መጽሐፍቲ አዳሊኻን፡ መደብ ትምህርቲ ሠሪዕካን፡ ትምህርቲ ንምጽማር፡ ከምኡ እውን ሰብ ጽቡቕ ፍቓድ ዝኾኑ ፈላግትን፡ በላሕትን፡ ሀርኩታትን፡ አፍቀርቲ ሃገሮምን ዝኾኑ ምሁራን ደቂ ሃገር አኪብካ፡ አብ'ዚ ትምህርታዊ ሓዋርያነት ንምውፋር ከመይ ዝበለ አዝዩ ከቢድ ተልእኮ ነበረ።

አብ ላዕሊ ከም እተመልከትናዮ፡ ብጊዚ ፋሽስታዊ ግዝአት ኢጣልያ፡ በዘይካ እተን አዝዮን ውሑዳት ሱሊ፡ ንህዝቢ ተባሂለን እተሃንጸ መንግሥታዊያን አብያተ ትምህርቲ ፈጸመን አይነበራን። እቲ በተን አዝዮን ውሑዳት አብያተ ትምህርቲ ዚወሃብ ዝነበረ ትምህርቲ እውን፡ ካብ ራብዓይ ክፍሊ ዘይሓልፍ መባ እታዊ አዝዩ ለጠቕ ዝበለ ነበረ። አብ ኦጋ መወዳእታ ናይ ፲፱፻፴፰ ዓ-ም-ፈ-ግን ሓንቲ ናይ መፈተንታ (ሞዴል) ክሳብ ሓምሻይ ክፍሊ ክትምህር እትኸእል ቤት ትምህርቲ ተፈቂዳ ከም ዝነበረት ይግለጽ።

እቲ አብ ኤርትራ እተመሥረተ እንግሊዛዊ ወታሃደራዊ ሓድሽ ምምሕዳር፡ ንመጀመሪያ ሸሞንተ ደቂ ሃገር ሕጹያት መምህራን ረኺቡ አከብ። ሸሞንቲአም ብናይ ገዛእ ርእሶም ጸዕርን ተመክሮን ዝቐመስዎን ዘን ብብዎን ፍልጠት ዝበሰሉ እኳ እንተ ነበሩ ንምምህርና ግን ዘይተዳለዉን ዘይተማህሩን ነበሩ። አብ መንጎ እዞም ሸሞንተ ሕጹያት መምህራን ከአ መምህር ይሰሃቅ ተወልደመድህን ተመዝገቡ።

መምህር ይሰሃቅ ተወልደመድህን አዝዮም ክኢላ፡ ንሃገሮም ከገልግሉ ከአ ዓቢ ድሌትን ሃንቀውታን ዝነበሮምን ብፍቕሪ ሃገሮም ከአ እተመሰጠን በሊሕ ወዲ ሃገር ነበሩ። አብ'ቲ ብ ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተገበረ ናይ ክልተ ሰሙን ናይ ምድላው ምምህርና ትምህርቲ፡ መምህር ይሰሃቅ ተወልደመድህን አዝዩ መሪሕ ዝኾነ

ተሳትፎ ከም ዘበርከቱ እውን እተፈለጠ አብ ርእሲ ምዃኑ፡ ብብዙሓት ካብ'ቶም ሽዑ አባላት ኮይኖም ብመጽናዕቲ ዚጋደሉ ዝነበሩ ብጽቶም ብምስጋና ኪምስከሩም ይስማዕ አሎ።

አብዚ ናይ ሓጺር እዋን ትምህርቲ'ዚ እቶም ሕጹያት መምህራን ብዛዕባ ቍጽሪ፡ ጀኦግራፍ፡ ዛንታ፡ አስተዋጽኦ ፍልጠት ወዘተ - - - እናተዛተዩ፡ ብፍላይ ከአ ብዛዕባ ቋንቋ ትግርኛ ንባብን ጽሕፈትን ተኻራኺሮም ብምጽናዕ ናይ መበገሲአም « ሥሩዕ ቋንቋ ትግርኛ » ብምውሳን ተሰማምዑ።

ከምኡ እውን አብ ቅድሚ ተመሃሮአም ብኸመይ ዝበለ መልክዕ ኪቐርቡ ከም ዝነበሮምን ከም ዝግብእ ምን ዝሕብር አገባብ አመሃህራ ሓንጺጾም ብምዝታይ ተሰማምዑ።

አብ'ዚ ስእሊ'ዚ እቶም ብመጀመርያ እዋን እምነ መሠረት ትምህርቲ ንምንባር ተመሪጾም እተዋፈሩ ፲፱ መምህራን ይርአዩ።

1. 01. 1941. 1941. 1941.

እዞም ብቆራጽነትን ሃገራዊ ፍቅርን እተበገሱ መምህራን እዚአቶም፡ በቲ መምህር ይስሃቅ ተወልደ መድህንን መጀር ክነስቶን ስኔልን ዘበርከቲሎም ዝነ በሩ ምዕዛብን ምብጻሕን ምሕባርን እናተደገፉ ዚክእሉ ሎም ነሉ ብምሉእ ድሌትን ቅኑዕ ሒሊናን እናጸፃሩ ብዓወታት ጀመርዎ ።

መምህር ማለት መሃርን ንርእሱ ከአ ተመሃርን ማለት ድኣ እምበር ልዕሊ ነሉ፡ ንነሉ ፍልጠታት መሊኹ ብፍልጠትን ትምህርትን ዝፃገበ ማለት ከም ዘይኮነ ተረዲእም ከአ ለይትን መዓልትን ገዛእ ርእሶም ንምምሃር ምስ መጻሕፍቲ እናተዛረቡ፡ ዝሓለፉ ጽሑፋት እናመርመሩን እናተላለዩን ብሓቂ ዚንኣድ ተጋድሎ ፈጸሙ ።

እቲ ናይ መጀመርያ ዓመት ምስ ተዛዘመ፡ ዓመታዊ ክረምታዊ ዕረፍቲ እውን ምስ ተፈቐደ፡ ነሉም እቶም ድንቁርና ንምጥፋእ ተዋፊርም ዝነበሩ ቀዳሞት መምህራን ኣብ ከተማ ኣሥመራ ተኣከቡ ። በዚ እዋን ዕረፍቲ'ዚ ከአ መሠረታዊ ፍልጠት ኣመሃህራን፡ ምምሕያሽ ሓፈሻዊ ፍልጠታምን ኪሕብሮም ዚኸእሉ ትምህርትን ኣስተምህሮታትን እናተዋህቦም ከሎ፡ ንተመሃርን ህዝብን ዘነቃቕሑ፡ ብፍላይ ከአ ንተመሃር ዚመስጡ መዝሙራትን፡ ጠቕሚ ሕርሻን፡ ምውስዋስ ኣካላትን፡ ሥርዓት እተኸተሉ ጸወታትን ተገሊጹሎም ተማሂሮም ኣጽንዑ ።

እቶም ብመጀመርያ እምነ መሠረት ትምህርቲ ንምንባር ተመሪጹም እተዋፈሩ መምህራን እዞም ዚስዕቡ ነበሩ ። (ኣብ ገጽ ፳፩ ዘሎ ፎቶ ተመልከት)፤

- ፩- መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን
- ፪- » ኣስፍሃ ካሕሣይ
- ፫- » ቀሺ ኣርአያ ብርሃነ
- ፬- » ሣህለ ዓንደሚካኤል
- ፭- » መሓመድ - - - - -
- ፮- » ገብረንጉሥ ሰለባ

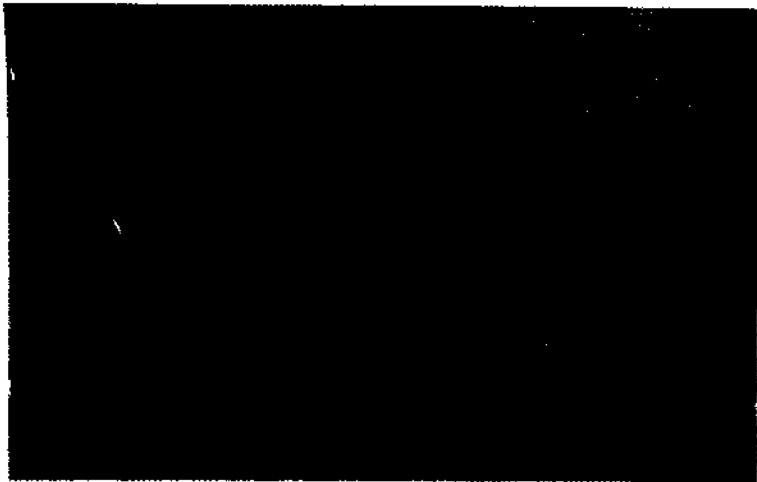
- ፯- » ቀሺ ዓምደሚካኤል ወልደመንቐርዮስ
- ፰- » ሚካኤል ሃብተእግዚእ
- ፱- » ምስግና ይስሓቅ ተወልደመድህን
- ፲- » ኤፍረም ኣማኑኤል
- ፲፩- » ኃይለ ዑቕባጽዮን
- ፲፪- » ሰዓረ ካሕሣይ
- ፲፫- » ታፈረ ተስፋሥላሴ
- ፲፬- » ምሕረትኣብ ገብረመድህን
- ፲፭- » ገብረኢየሱስ - - - - -
- ፲፮- » ተኸለማርያም ቶኩሩራይ
- ፲፯- » እስጢፋኖስ ኃይም
- ፲፰- » ዮሴፍ ሰሎምን
- ፲፱- » ሰሎምን ሃብተሚካኤል
- ፳- » ዮሐንስ ፍጡር
- ፳፩- » ሳሙኤል ማና
- ፳፪- » ገብረመድህን ሕድሩ
- ፳፫- » ኣብርሃ ገብረሥላሴ
- ፳፬- » ኣብርሃ ሰጊድ
- ፳፭- » ተስፋይ መዘንግዕ
- ፳፮- » በርሄ ምስጉን
- ፳፯- » ተኸልብርሃን ዑቕቡ
- ፳፰- » ብርሃነ ማዕሉ
- ፳፱- » ኃይለሚካኤል - - - - -
- ፴- » ዑቕባሚካኤል ተስፈ
- ፴፩- » ዑቕባሚካኤል - - - - -
- ፴፪- » ሰሞም ዘይፈለጥኩዎም ብሃይማኖቶም ኣስላማይ ነበሩ ።

ሓድሽ ልደት ቋንቋ ትግርኛ

እቶም ነቲ ሓድሽ ተመሥሪቲ ዝነበረ እግሪ ተኸሊ ዝኾነ ክፍሊ ትምህርቲ ኬማሓድሩን ኪመርሑን ሓላፍነት ተሸኪሞም ዝነበሩ መጀር ክነስቶን ልኒል

እተባህሉ ቅኑዕን ትጉህን እንግሊዛዊ ብመምህር ይስ ሃቅ ተወልደመድህን እናተሰነዩ አብ መላእ ኤርትራ እናገኹ ንምምህርና ዝበቐዑ ምሁራት ደቂ ሃገር የና ድዩ ነበሩ እሞ ብመጠኑ ሓያሎይ ሰባት አኻኸቡ። በብቐሩብ ከአ ካልኣት ሰብ ድሌትን ምሁራትን መምህርን አጠራቐሙ። ሥሩዕ ዘይኮነ ናይ ምድላው ምምህር ትምህርቲ እውን በዚ እዋን'ዚ ተጀመረ።

ትምህርታዊ ፍሬ ናይ'ቶም ብወርሒ ጥሪ ፲፱፻፵፪ ዓ-ዓ-ፈ- እተዋፈሩ መምህራን ብምዕዛብ ከአ ብዙ ሓት ካልኣት ጌና ቤት ትምህርቲ ርእየን ዘይፈልግ ዓድታት፡ አብ ዓዓደን አብያተ ትምህርቲ ኪኸፍቱለን ሓተታ። ስለ'ዚ ከአ ብኡን ብኡን ጽፏ አብያተ ትምህርቲ ተኸፍታ። ዓፄ መምህራን ከአ ተዘርግሑ። አብ መላእ ኤርትራ ድማ ንመጀመርያ እዋን ፪ ሺሕን ፬፻ ተመሃሮ ተመዝገቡ።

— አብዚ ስእሊ'ዚ እቶም ብ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- ንምምህርና ተዳልዮም እተዋፈሩን እቶም ቅድሚኦም

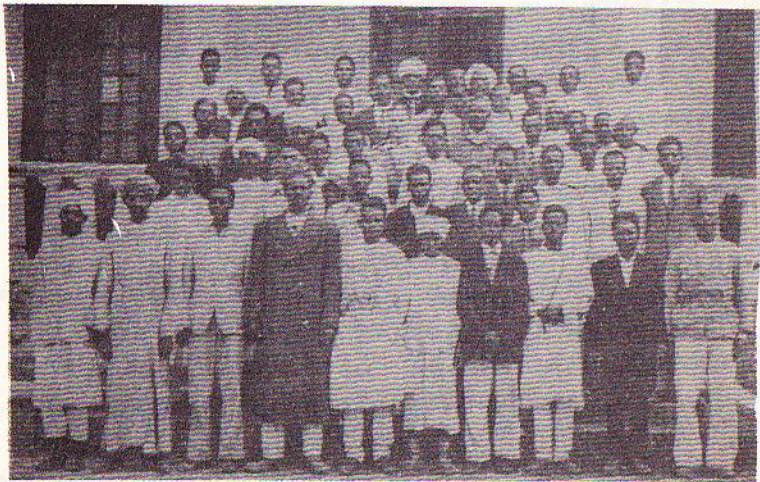
ሓደ ዓመት ዘገልገሉን፡ ንክፍሊ ትምህርቲ ኬማ ሓድሩ ተመዲቦም ዝነበሩ ናይ ትምህርቲ ሰበ ሥልጣንን ይርአዩ።

አብ መንጎእም ከአ መጀር ክነስቱን ስኔል፡ መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን፡ መምህር አስፍሃ ካሕማይ፡ ሸኽ ዑስማንን ይርከቡ።

እንተኾነ ግን ብቋንቋ ትግርኛ እተዳለዉን እተጸሓፉን መጻሕፍቲ ወይ ከአ ንመምሃሪ ዝኾኑ ጽሑፋት ፈጺሞም አይነበሩን እሞ እዚ እቲ ዝዓበየ ጸገም ኮነ። አብ ርእሲኡ ድማ መደብ ትምህርቲ ጌና ዘይተሠርፁ ስለ ዝነበረ፡ እዚ ነቶም ንውሑዳት ሰሙናት ጥራይ አገባብ አመሃህራ እተሓበሩ ምሩጻት ሰባት ከቢድ ሸኽም ኮኖም።

ስለዚ አመሃህራእም ሓደ ዓይነት ምእንቲ ኪኸውን ለይትን መዓልትን፡ ብዘይ ዕረፍቲ እናጸዓሩን እና ተመሃሩን እናተመያየጡን ንንባብ ዚኾኑ ጽሑፋት ንምድላው ይጋደሉ ነበሩ።

ከሳዕ እቲ ዚድለ ንመምሃሪ ዚኸውን መጻሕፍቲ እናተዳለወ ተሓቲሙ ዚዘርጋሕ፡ ተመሃሮ ነቲ አብ «ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ፡ አብ ሰሙን ሓደ ጊዜ እናተሓተመ ዚወጽእ ዝነበረ ጋዜጣ ትግርኛ፡ ብዙሉም ኢንስፐክተራትን፡ ርእሰ መምህራንን፡ መምህራንን ካልኣት ምሁራንን በብስሞም እናተዳለወ ዚወጽእ ዝነበረ ዛንታታት እናአንበቡ ቋንቋዊ ፍልጠቶም ከም ዚማዕብሉ ተገብረ። እዚ ምህ'ዚ ከልተ ዓይነት ጥቕሚ ነበሮ። እቲ ሓደ ቋንቋ ትግርኛ ንምምሃር ኪኸውን ከሉ፡ እቲ ካልኣይ ድማ ነቶም ተመሃሮን መምህራንን ካልኣት ወለድን ምስ ጋዜጣ እናአላለዩ፡ ፍቕሪ ጋዜጣ አብ ህዝቢ ከም ዚሰርጽ ንምግባር ዚሕግዝ ነበረ።

ብዙሐት ካብ'ዞም ኣብ ላዕሊ ተገሊጹ ዘሎ ዝር ዝር ተጠቂሶም ዘለዉ ቀዳሞት መምህራን፣ ከም ሽምዓ ሃሻልኦት እናኣብርሁ፣ ማለት ብርሃን እናዓደሉ፣ ንር እሶም ግን ልክዕ ከም ሽምዓ እናሓቐቐ ኣብ ኣገልግሎት መምህርና ጥራይ ተዋፊሮም ብቐንዕናን ትግሃትን ድሌትን ፍልጠት ናብ ኣእምሮ ሰብ እናዘርኡ ዓለማዊ ሕይወቶም ዝፈጸሙ ኪህልዉ ከለዉ፣ ካልኦት ከኣ ናይ ሥራሕ ዘመኖም ኣብቂዑ፣ ብዕረፍቲ (ጡረታ) ክሳብ ዚግለሉ ኣገልግሎቶም ኣበርኪቶም ኢዮም ።

እቶም ዝተረፉ ካልኦት ድማ ባዕዳዊ ኣገዛዝኣ ተወጊዶ፣ ብሃገራዊ ህዝባዊ ናይ ናጽነት ሥልጣን ምስ ተተክኤ፣ ካብ ሥራሕ መምህርና ናብ ሥራሕ ምምሕዳር ተመሓላፊም ሃገራዊ ግቡእም ንኪፍጽሙ ዕድል ረኺቦም ስለ እተመርጹ፣ በዚ ሓላፍነት'ዚ ካብ ደረጃ ናብ ደረጃ ክብ እናበሉ፣ ኣብ ዝለዓለ ሥልጣን ኪበጽሑ ክኢሎም ኢዮም ።

ንመምሃሪ ዚኸኑ መጻሕፍቲ ትግርኛ

ድሕሪ ብዙሕ ድኻምን ጸዕርን ብሓደ ምሁር ወዲ ሃገር እተዳለወ ንእስ ዝበለ ንመምሃሪ ዚኸውን መጽሓፍ ትግርኛ ንመጀመሪያ ጊዜ ተረኽቦ እሞ እቲ ዝነበረ ጸገም ኣመሃህራ ብመጠኑ ተፋኹሰ ።

ከምኡ እውን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ኣብቲ «ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ ዝነበረ ኣብ ሰሙን ሓንሳእ ዚወጽእ ዝነበረ ጋዜጣ፣ ብበበይኖም መምህራንን ምሁራንን ዚወጽእ ዝነበረ ዛንታታትን ዝናታታትን ያታታትን ቁውም ነገር ዝሓዘለ ጽውጽዎያትን ኣብ ሓደ ጠርኒፎም፣ ብዙሕ ካልእ ናይ ገዛእ ርእሶም ድርሰታትን ፈጠራታትን

ሓዊሶም ሓደ «ሓጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ ኣርብዓን ኣርባዕተን ዛንታ» ዚብል ኣርእስቲ ዝሓዘ መጽሓፍ ኣሕቲዎም ኣበርኪቱ ። እዚ መጽሓፍ'ዚ እቲ ንመጀመርያ እዋን ንመምሃሪ ዚኸውን ተባሂሉ እተቐረበ ክነሱ፣ ክሳብ ሎሚ በዚ ዓይነት ተበግሶ'ዚ ብጸዕሪ ተዳልዩ ተሓቲሞ ዝወጽኤ ዚወጽደሮ መጽሓፍ ዘይረኽበ ብምዃን፣ ናይቶም ዓሚቓ ትሕዝቶ ዝነበሮ ጽሑፋት ደሪሶም፣ ናይ ካልኦት ምሁራት በበይኑ ፈጠራታትን ድርሰታትን ኣብ ሓደ ጠርኒፎም ብብዙሕ ጸዕርን ድኻምን ዘሕተምዎ ምሁር መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዕብየትን ልቦናን ዓሚቓ ፍልጠትን ምስ ክር ኮይኑ ተረፉ ኣሎ ።

ኣብ መላእ ሃገር ካብ ዘለዎ ዓድታት መመሊሰን ንክፋሊ ትምህርቲን ንወረዳውን ኣውራጃውን ምምሕዳራት እናሓተታ ኣብያተ ትምህርቲ ዚኸፍቱለን ለመና ። በዚ ከኣ እቲ እዋናዊ ዝነበረ እንግሊዛዊ ምምሕዳር፣ ቦቲ ናይቲ ህዝቢ ናፍቕት ትምህርቲ ተገረመን ተሓጎሰን ።

ክሳብ ነቶም ሰበኽ-ሳግም ዝኾኑ ክፋሊ ህዝቢ ሃገር ከይተረፈ ኣብያተ ትምህርቲ ብኸመይ ዝበለ መልክዕ ኪበጽሖም ከም ዚኸእል መጽናዕቲ ተጌሩ መደብ ተዳለወ ።

ኣብ ርእሲ'ዚ ኸኣ ኣብ መጀመርያ ወርሒ ሓምለ ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- ኩለን ኣብያተ ትምህርቲ ብናይ ገዛእ ርእሰን ሃገራዊ ቋንቋ ምምሃር ምእንቲ ዚኸእላ፣ ብፍላይ ከኣ እቲ ትግርኛ ዚዛረብ ክፋሊ ህዝቢ ብምሉኡ ዚሰዕሶ ሓደ ዓይነት ትግርኛ ኪሥራዕ ከም ዘድሊ ብምግንዛብ፣ ኩሎም ዓበይቲ ዓድን ፈላጣትን ምሁራትን ቤተ ክህነትን መነኮሳትን መምህራንን ዘለዉዎ ንበይቲ ዋዕላታት ከም ዚግበር ተገብረ ።

አብቲ ዋዕላታት ፊደላት ትግርኛ ስለ ዝበዝሑ ይጉደሉ ዚብል ክርክር ተላሂሉ ብዙሕ አክራሪናን አካቲዑን ኬብቅዕ፡ አብ መወጻእታ ግን ብፍላይ ናይ ግዕዝ ምሁራትን ቤተ ክህነትን ካልኣት ዓቢይትን ምሁራትን ዙሉም ፊደላትና ነፍቶም ትርጉም ዘለዎም ስለ ዝኾኑ ኪጉድሉ ኣይከኣልን ኢዩ ብማለት ስለ ዘረድኡ ንእዋኑ ፊደላትና ከም ዘለውዎ ኪቐጽሉ ስምምዕ ተገብረ።

ሀ፡ ሐ፡ ገ፡ አ፡ ዐ፡ ግን ራብዕ ድምጽ ገዲ ፎም ግዕዛዊ ድምጽ ኪሕዙ ተወሰነ። ንመረድኢ፡ እቲ በርሄ ተባሂሉ ዚጽሓፍ ዝነበረ፡ በርሀ፡ እቲ ተኪ ኤ ተባሂሉ ዚጽሓፍ ዝነበረ ከኣ ተኪኦ ኮይኑ ከም ዚእረም ተገብረ።

ዙሉም እቶም በብእዋናም ብዘገርም ፍጥነት እና ተሓተሙ ዚቐልቀሉ ዝነበሩ ንመምሃሪ ዚኾኑ መጻሕፍቲ ተግርኛን እቲ «ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ ዝነበረ ጋዜጣን ካልኣት ጽሑፋትን ከኣ በዚ መልክዕ'ዚ እናተጻሕቶ ተጻለጢ።

ምስ እዚ ተቃሓሒዙ ከኣ ኣዝየን ብዙሓት እኳ እንተዘይታና ብመጠኑ ብርኩታት ኣብያተ ትምህርቲ ኣብ ዓድታትን ቈሽታትን ከተግታትን ብጽቡቕ ድልት ሀዘቢ ይህነጸ ነበራ። እተን ቈጽታን፡ ብብጃል ዘይኮነ ኣገባብን ተሃጺጸን ዝነበራ ኣብያተ ትምህርቲ እውን ከም ዚዕረያን ዚመሓየሳን ተገብረ።

ንመረድኢ፡ ብ፲፱፻፵፱ ዓ-ም-ፊ- ካብ'ተን ኣብ መላእ ኤርትራ ተኸፊተን ዝነበራ ፶፬ ኣብያተ ትምህርቲ፡ ብጽቡቕ ፍቓድ ሀዘበንን፡ ብትእዛዝ ክፍሊ ትምህርቲን ተዓርየን፡ ብግቡእ፡ መልክዕ ቤት ትምህርቲ፡ ከም ዚህልወን ተገብረ።

እቶም ምሩጻት መምህራን ብቕኑዕ አመራርሓ መምህር ይሰሃቅ ተወልደመድህንን ሓገዝቶምን፡ ንእጻሓ ሕፋ ትግርኛ ዚሕግዙ ብምድግጋም በኣ ዚጸሓፉ ነጥብታት ብበምዚ ዚሰዕብ ከም ዚዝውተሩ ገበሩ።

፩ - እቲ ኣብ ድሕሪ ነፍሲ ወከፍ ቃል ዚጸሓፍ ዝነበረ ክልተ ነጥቢ (፡) ኪተርፍ፤

፪ - እቲ ድርብ ሠረዝ (፤) ዚብሃል ዝነበረ ተረፋ ብነጻላ ሠረዝ ጥራይ ኪትካእ፤

፫ - ኣብ ክንዲ ነጻላ ሠረዝ ከኣ ክልተ ነጥቢ (፡) ኪዝውተር፤

፬ - ኣብ ክንዲ እቲ ናይ ላቲን ምልክት ሕቶ (?) ሰለስተ ነጥቢ ማለት (፤) ኪዝውተር፤

፭ - ናይ ኣጋንኖ ምልክት (!) ኪኸውን፤

፮ - ናይ ምሉእ ሓሳብ መዕጻዊ ከኣ ኣርባዕተ ነጥቢ ማለት (፡፡) ኪኸውን ተሰማምዑን ወሰኑን። ብዘይካ'ዚ እውን፡

፯ - ቃል፡

፰ - ሙሉእ ሓሳብ (ንዓረፍተ ነገር)

፱ - ቲማ (ንሓጺር ድርሰት ወይ ከኣ ምህዞ)

፲ - ንኣብነት ወይ ከኣ መረድኢ ዚብሃሉ ቃላት ከኣ (ንምሳሌ)

ወዘተ - - - - - ዝእመሰሉ ቃላት ልመዳትን ብተደጋጋሚ ከኣ ዚጸሓፉን ስለ ዝኾኑ በዚ መልክዕ'ዚ ኪዝውተሩ ተወሲኑ ኬብቅዕ፡ ኣብ ክንዲ ተመለሰ ዚብሃል ከኣ ኣብ ሓድሽ መስመር ጸሓፍ ከም ዚብሃል ገበሩ።

ኣብ ኣተአራርማን፡ ናይ መንፍፍትን ሰንፍፍን ትምህርቲ ዚሕብር ነጥቢ ኣወሃህባን ድማ

ሀ - ንኣወሃህባ ወይ ከኣ ኣጸዋውዓ ኣርእስቲ፡

፩ - ጽቡቕ ጽሕፈት (ጽባቄ ጽሕፈት)

፪ - እተባህለ

፫ - መላመዲ

፬ - እተቐድሐ ወይ ከኣ ቅዳሕ

፭ - ምእራም ጌጋ

፮ - እሩም

ለ - ንኣወሃህባ ነጥቢ ከኣ፡ -

- ፩- ጌና ፡ ፈጸሙ ምምሕያሽ ንዘየርአዩ
- ፪- ደሓን ፡ ካብ ፩ ነጥቢ ንታሕቲ ንዝረሽበ
- ፫- ጽቡቕ ፡ ክሳብ ፩ ነጥቢ ንዝረሽበ
- ፬- ንኡድ ፡ ክሳብ ፲ ነጥቢ ንዝረሽበ

እተባህሉ ቃላት ኪኾኑ ተመሪጾም ኣብ ግብሪ ከም ዚውዕሉ ተገብረ ።

ኣብ ርእሲ እዚ ኹሉ ሽሕ ንትምህርቲ ምውሰዋስ ኣካላትን ካልእ ዓይነት ጸወታን ዚዘውተሩ ቢብዓይነቶም ሓደስትን ዝውቱራትን ቃላት መሪጾም ኬጽንዑ ከለዉ ብፍላይ ግን ንምውሰዋስ ኣካላተን ታዕሊምን ዚኾኑ እዞም ኣብ ታሕቲ ተዘርዚሮም ዘለዉ ምሕጻራታት ፈጠሩ ። እቲ ዘገርግ፡ ነዞም ቃላት እዚአቶም ዝመሃዞምን ዝፈጠሮምን ክፍሊ ህዝቢ ከይተፈልጠ ፡ ታሪኽም ከይተጻሕፈ ፡ ብህዝቢ ተለሚዶም ኣብ ግብሪ ውዒሎም ምርኣይ ኢዩ ።

ኣብ ክንዲ ንቕድሚት ኪድ	ሚት ኪድ
ኣብ ክንዲ ንድሕሪት ተመለስ	ሪት ለስ
ኣብ ክንዲ ንየማን ዙር	ማን ዙር
ኣብ ክንዲ ንጸጋም ዙር	ጋም ዙር
ኣብ ክንዲ ንጸጋም ርኤ	ጋም ፊት
ኣብ ክንዲ ንየማን ርኤ	ማን ፊት
ኣብ ክንዲ ኢድ ንላዕሊ ኣብል	ኢድ ሰፍ
ኣብ ክንዲ ኢድ በጥ ኣብል	ኢድ በጥ
ኣብ ክንዲ ኣእዳውካ ኣውርድ	ኢድ ለጥ

ወዘተረፈ ዝኣመሰሉ ቃላት ፈጠሮም ኪውስኑን ኬጽንዑን ከለዉ ፡ ብዝከኣል መጠን ኹሉ ተመሃራይን መምህርን ፈሊጡ ከም ዘጽንዖም ስለ እተገብረ ከም ሃገራውያን ልሙዳት ቃላት ኮይኖም ክሳብ ዚፍለጡ ኮነ ።

- ኣብ ርእሲ'ዚ እውን
- ዕረፍቲ
- ሰጥ በል
- ስጉሚ ኣመልከት

ጉያ ኣመልከት

ሓዶ (ሓዶ ስጉሚ ኣበርቲዕካ ውቓዕ)

ክልተ (ክልተ ስጉሚ ኣበርቲዕካ ውቓዕ)

ወዘተረፈ - - - ዝኣመሰሉ ቃላት ትግርኛ ተፈጥሩ ።

በዚ ሽምዚ ዝበለ ምኽንያታት ከኣ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኮነ እቶም ቅኑዓትን ትጉሃትን ሓገዝቶም ፡ ከምኡ እውን እቶም ከም ሓዋርያት ዚምሰሉ መምህራን ተሞገሱን ተሓጉሱን ። ብህዝቢ ሃገሮም ከኣ ተመረቑ ።

ብፍላይ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ ህዝቢ ሃገሮም ካብ ጸልማት ድንቁርና ናጻ ወጺኡ ብትምህርቲ በሲሉ ፡ መሬት ሃገሩ ኬልምዕ ፡ ኣብ ልዕሊ ባሕሪ ሃገሩ ኪሰፍፍ ፡ ኣብ ሰማይ ዓዱ ኪነፍር ፡ ብጥበብን ፍልጠትን ዓምቢቡ ኪሥልጥን ፡ ብሃብቲ ኪቐስን ፡ ብጥዕና ኪድልድል ፡ ብልቢ ይምነዩን ሃረር ከኣ ይብሉን ነበሩ እዞም ፡ እቶም ብቐረባ ዝፈልጥዎም ሰባት ኪምስክሩሎም ከለዉ ፡ “ኣብ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝነበረ ሃገራዊ ፍቕሪ ዓቕን የብሉን” ይብሉ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ንመጀመርያ ጊዜ ብ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- ብመልክዕ መጽሓፍ ተሓቲሙ ፡ ንቋንቋ ትግርኛ መምሃሪ ኪኸውን ተመሪጹ ናብ ግብሪ ዝወፃለ «ኣጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ» እተባህለ መጽሓፎም መቐድም ኪጽሕፉሉ ከለዉ ፡

“እዚ መጽሓፍ ንባብ'ዚ ፡ ንተመሃሮ ዜሓጉስ ፡ ከም ዓቕሚ እእምሮእም ኬስተውዕልዎ ብዚኸኣሉ ኣጻሓቕኡ ኢዩ ተጻሒፉ ዘሎ ። ኣብኡ ንሳቶም ሓጺር ጽውጽዎይ ፡ ዛንታታት ፡ መዝሙር ፡ ምስላታት ፡ ካልእ ነገር'ውን ኬንብቡ ኢዮም ። ስለ'ዚ መምህራን ኣብ'ቲ ዛንታታት ንተመሃሮኡም ጥቕምን ትምህርትን ኣለዎ እዞም መታን ፈተውቲ ምህሮ ፡ ዓይይትን ንሱሓትን ኪኾኑ ኬነቓቓሙም ተስፋ እናገበርኩ ንመፃላ ይግበሮ ኢለ እምርቕ ኣሎኹ” ይብሉ ።

እዚ ማለቶም ከአ በቲ ሓደ ወገን ህዝቢ ሃገርም ብምሉኡ ጥቕሚ ትምህርቲ ፈሊጡ ኪምሃርን ኪፈልጥን ብልቢ ጸሎትን ምርቕን ከም ዘየቋርጹ ብምግላጽ ስምዒታዊ ትምኒቶም ንምርዳእ ኪኸውን ከሎ፡ በቲ ካልኣይ ወገን ከአ ህዝቢ እናተማህረን እናፈለጠን ምስ ከደ ካብ'ዚ ናቶም እተማሓየሽ ካልእ መጽሓፍ ትግርኛ ከም ዚጽሕፍ ዝርአዮም ዝነበረ ትምኒታዊ ብሩህ ተስፋ ንምግላጽ ነበረ።

ቀዳማይ መጽሓፍ ቍጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- « መባእታ ቁጽሪ ብትግርኛ » ብዚብል ኣርእስቲ ኣሕቲሞም ዘውጽእዎ መእተዊ ኪጽሕፉሉ ከለዉ “ እዚ መባእታ ቁጽሪ'ዚ መምህር ንተመሃሮኡ ካብ ቀዳማይ ክፍሊ ክሳብ ራብዓይ ክፍሊ ቁጽሪ ኪምህር ከሎ ሓጋዚኡ አዩ። ስለ'ዚ መምህር በዚ መጽሓፍ'ዚ እናተሓገዘን፡ ከም ፍልጠቱ ድማ ካብ ርእሱ እናወሰኸን ኣጽርዩ ትምህርቲ ቁጽሪ ንተመሃሮኡ ኪገልጽሎም በዓል ምሉእ ተስፋ አዩ ” ዚብል ናይ ወላዲ ለበዋ ከም ዝጀመርዎ፡ እዚ መጽሓፍ'ዚ ብትግሃትን ድሌትን ከምህ ብዘይብል ቆራጽነትን በቶም ቀዳሞት መምህራን ንመጀመርያ እዋን ኣብ ተግባር ውዒሉ ንህዝቢ ሃገር ምስ ትምህርቲ ቁጽሪ ዘላለዩ ኪኸውን ከአለ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብዙሕ ሓደስትን ነባራትን ቃላት እናፈጠሩ ምስ ትምህርቲ ቁጽሪ ከም ዚሰማምዑ ንምግባር ተጋዲሉምን ደኺሞምን ኢዮም። ንመረድኡ፡

ኣብ ክንዲ ሜተር ሜ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ኣብ ክንዲ ግራም ግ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ኣብ ክንዲ ሊተር ሊ- ዚብል ምሕጻራ-ቃል
 ወዘተረፈ - - - - ኪፈጥሩ ከለዉ፡ እዚ ዚስዕብ እገባብ ኣጸሓሕፋ እውን ፈጢርኩም ኢዮም።

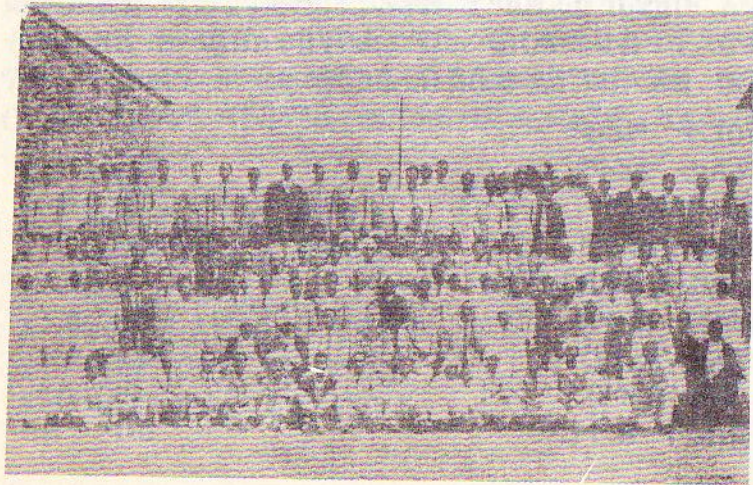
ዕሽሪት ሜተር
 ሜእታዊት ሜተር
 ሽሓዊት ሜተር
 ዓሰርተ ሜተር
 ሚእቲ ሜተር
 ሽሕ ሜተር
 እልፈ ሜተር

ዕ- ሜ-
 ሚት/ሜ-
 ሽት/ሜ-
 ዓ- ሜ-
 ሚ- ሜ-
 ሽ- ሜ-
 እ- ሜ-

ከምኡ እውን ኣብ ክንዲ ፕሮግራም፡ መደብ ኪብሃል ከም ዚግባእ በዚ መጽሓፍ'ዚን ብኣስተምህሮታትን መሃሩ።

ንኣርባዕተ ተግባራት ቁጽሪ ድማ ምድማር፡ ምጉዳል፡ ምርባሕ፡ ምምቃል፡ ዚብል ቅኑዕ ስም ኪህቡዎ ም ከለዉ፡ ንዚሮ ድማ ካብ'ቲ « ባዶሽ እንቶሽ » ዚብል ባህላዊ ጸወታ ሃገርና ቃል ወሲዶም « ባዶ » በልዎ። ሓድሓደ ካብ'ቶም ሽዑ ዝነበሩ ቀዳሞት መምህራንን ፈላጣትን ግን “ የልቦን ኣብ ክንዲ ባዶ፡ ዘየልቦ ወይ ከአ ኣልቦ እንተ ዚብሃል ይበልጽ ” ብማለት ሓሳብ ኣቕሪቦም ነበሩ። ሽሕ'ኳ እቲ ኣቕሪቦ መ-ዎ ዝነበሩ ቃላት ቅኑዕ ኣባሃህላን ትርጉምን ዝሓዘ እንተ ነበረ፡ በብቐሩብ እቲ ባዶ ዚብሃል ቃል ብዝ

አብ'ዚ ኣብ ላዕሊ ዘሎ ስእሊ እቶም ብ ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-
ፈ- እተመረቐ ሓደስቲ መምህራንን በቲ እዋን'ቲ ኣብ
መላእ ኤርትራ ዝነበሩን ይርእዩ "

ኣብ ማእከል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ መ
ጀር ከነሱቶን ስኔል ፡ መምህር አስፍሃ ካሕዛይ ፡ ከምኡ
እውን ሸሽ ዑስማን ፡ ይርእዩ "

ያዳ እናተለምደን እናተዘውተረን ከደ እዋ ግቡእ ስሙ
ባዶ ኮይኑ ተሪፉ ኣሎ " ብዝተረፈ ግን ሓድሓደ መም
ህራን ብዘየልቦ ወይ ከእ ብኣልቦ ሥራሕ ጀሚሮም
ምንባሮም ዚርሳዕ ኣይኮነን "

ኣብ ርእሲ'ዚ ከእ መላመዲ ፡ ሰሌዳ ምርባሕ ፡
ግድል ፡ ኣርባሒ ፡ መጽሊ ፡ ብጽሒት ፡ ተረፍ ፡ ይኸ

ውን ፡ ጉዚ ፡ ፍርቂ ፡ ሲሶ ፡ ርብዒ ፡ ሕምሲት ፡ ስድሲት ፡
ወለድ ፡ ሕጊ ወለድ ፡ ኣገባብ ወለድ ፡ ቅብሊት ፡ ልጃ
ሕ ፡ ፈቲስ ሕጊ ጉዚ ፡ ስርዓታዊ ጉዚ ፡ ዕሽራዊ ጉዚ ፡
ሕጊ ምልውዋዋ ጉዚ ፡ ሕውስዋስ ተግባራት ፡ ፍታሕ ፡
ወዘተረፈ - - - - - ዚብሃሉ ቃላትን ፡ ነጥብታትን ፡
ሕግታትን ፡ ሕንፃታትን ፡ ፈጢሮም ኣብ'ቲ መጽሓፍም
ብምብርካት ንህዝቢ ሃገሮም ብቋንቋኡ መሃርዎ "

ብዘይካ'ዚ እውን ስፍሪ ንውሓት ወይ ከእ ስፍሪ
ክብደት ብብመልክዑ ስም እናሃቡ ሰርዑ " ኣጸሓፋፋ
እም ከእ ከምዚ ዚስዕብ ሰርዕዎ "

ዓሰርተ ግራም	ዓ- ግ-
ሚእቲ ግራም	ሚ- ግ-
ሽሕ ግራም	ሽ- ግ-
እልፊ ግራም	እ- ግ-
ሊተር (አቦስንቲ)	ሊ- ሊ-
ዓሰርተ ሊተር	ዓ- ሊ-
ሚእቲ ሊተር	ሚ- ሊ-
ሽሕ ሊተር	ሽ- ሊ-
ዕስሪት ሊተር	ዕስ- ሊ-

ሚእታዊት ሊተር	ሚት- ሊ-
ሽሓዊት ሊተር	ሽት- ሊ-

ወዘተረፈ ነበረ " ብዘይካ'ዚ እውን ምምዕርራይ ፡ ምል
ምማድ ፡ ስፍሪ ግራት ፡ ስፍሪ ግዝፊ ማለት ቮሊዩም ፡
ዚብሃሉ ቃላት ጀሚትሪ ኪፈጥሩ ከለዉ ፡ ብተወሳኺ
ከእ ኣብ ትምህርቲ ቁጽርን ጀሚትርን ዚዝውተሩ
ትኹል ሕንጻጽ ፡ ጋድም ሕንጻጽ ፡ ለዋይ ሕንጻጽ ፡
ቁናን ሕንጻጽ ፡ ስብርባር ሕንጻጽ ፡ ማዕረማዕረ ሕንጻጽ ፡

ቅንዕ ርቡዕ ኩርናዕ ፡ በሊሕ ኩርናዕ ፡ ጉዲም ኩርናዕ ፡
ዘምባል ኩርናዕ ፡ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ሕላሳዊ ስሉስ ኩር
ናዕ ፡ ጋዞ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ቅንዕ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ጉዲም
ስሉስ ኩርናዕ ፡ በሊሕ ስሉስ ኩርናዕ ፡ ትርብዒት ፡
ዘምባል ርቡዕ ኩርናዕ ፡ ሮምበይዶ ፡ ትራፕጽዮ ፡ ክቢ ፡
ዓንኬል ፡ ሰንግቐት ፡ ጨራ ፡ ብዙሕ ጎኖ ፡ ስፍሓት ፡
ዙርያ ፡ ኮሮሮ መሰል ፡ ኪዩብ ፡ ጨርሒ መሰል ፡ መ
ጉእ መሰል ፡ ኣጉዶ መሰል ፡ ዝእመሰሉ ቃላት ብስእሊ
ጌሮም እናኣረድኡ ኣበርከቱ "

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን በዚ መባእታ
ቁጽሪ እተባህለ መጽሓፍም ኣቢሎም ንህዝብን ተመ
ሃሮን ሃገሮም ምስ ዓለምለኸዊ ትምህርቲ ቁጽሪ ከላል
ይዎ ከለዉ ፡ እቲ ካብ ኣቦታትናን ኣበሓጎታትናን እና
ተወራረሰ ዚምሓላለፍ ዝነበረ ሃገራዊ መስፈራትን ዓቕ
ናትን ዜሕብን ምዃኑ ምእንቲ ኪፍለጥን ምእንቲ ከይ
ርሳዕን ኢሎም ብኸምዚ ዝስዕብ ጽሑፎምዎ ኣለዉ "

፩- ምዕሮ
፪- ስልስቶ (ሲሶ ጽዋዕ)
፫- ክፋሎ (ፍርቂ ጽዋዕ)
፬- ሰለስተ ምሰ
፭- ካዕቦ (ኣርባዕተ ጽዋዕ)
፮- ካዕቦ ጽዋዕ (፭ ምሰ)
፯- ካዕቦ ምዕሮ (፮ ምሰ)

- ፩- ንፍቂ ጽዋዕ ጉደል (፯ ምስ)
- ፪- ንፍቂ (፯ እንቀፃ)
- ፫- ንፍቂ ጽዋዕ (፱ ምስ)
- ፬- ንፍቂ ምዕሮ (፲ ጽዋዕ)
- ፭- መሰለስ ጽዋዕ ጉደል (፲፪ እንቅፃ)
- ፮- መሰለስ (፲፪ ምስ)
- ፯- መሰለስን ጽዋዕን (፲፫ ምስ)
- ፰- መሰለስን ምዕሮን (፲፬ ምስ)
- ፱- ገበታ ጽዋዕ ጉደል (፲፭ ምስ)
- ፳- ገበታ (፲፮ ምስ)
- ፳፩- እንፍቆቲ (ከልተ ገበታ)
- ፳፪- ሰለስተ ገበታ
- ፳፫- ያሒት (እርባዕተ ገበታ)
- ፳፬- ያሒትን ጽዋዕን ወዘተርፈ - - -
- ፳፭- ሓሙሽተ ገበታ
- ፳፮- መገጸ (፹፩ ሽተ ገበታ)
- ፳፯- ሾብዓተ ገበታ
- ፳፰- እንተላም (ሾምንተ ገበታ)
- ፳፱- እንተላምን ጽዋዕን ወዘተርፈ - - -

እ ቲ ቃ ል ሲ ይ ቆ ጽ ል

ከምዚ ኢሉ እቲ ናይ ምስፍሕፋሕ አብያተ ትምህርቲን፡ ቃልሲ ምጥፋእ ድንቁርናን፡ ምምልማል ብቐዓት መምህራንን እናቐጸለ እንከሉ፡ እቶም ድሮ አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራንን፡ ርእሰ መምህራንን፡ ቀንዲ ኢንስፐክተራትን በኣ ምስ ካልእት ፈላጣትን ሊቃውንትን ደቂ ሃገር እናተማሽሩ፡ ዋዕላታት እናገበሩ፡ እናተራዳድኡ፡ በጋዜጣ ጌሮም ግጥምን መላጢ ዓንቀጻትን ብምዝርጋሕ ንህዝቢ እናመፃጹ ቃልሶም ይቐጽሉ ነበሩ። ብድሕሪ ብዙሕ ክርክርን ምምይያጥን ደማ ሓደ “ንኹሉ ህዝቢ ኪጥርንፍ ይኸእል እዩ” እተባህለ ሥሩዕ አገባብ ቋንቋ ትግርኛ ተወሰነ እሞ

- እዞም አብ ታሕቲ ብዝርዝር ተገሊጾም ዘለዉ መጻሕፍቲ ተሓቲሞም ንአብያተ ትምህርትን ንመምህራንን ተፃደሉ። አብ’ዞም ተጠቂሶም ዘለዉ መጻሕፍቲ ተዘውቲሩ ዘሎ ቋንቋ ትግርኛ ብቲ እተወሰነ አገባብ እተጻሕፈ ሓደ አከያይዳ ዘለዎ ነበረ።
- ፩ - መደብ ትምህርቲ መዘከርታ ንኤርትራውያን መምህራን፡ ብከፍሊ ትምህርቲ፡ ብመጀር ኤች ክነስቱን ስኔል እተዳለወ።
- ፪ - ሓጺር ዛንታ ዓለም ንአብያተ ትምህርቲ ኤርትራ፡ ብ፲፱፻፵፪ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፫ - ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ግፂ ዛንታ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፬ - መጽሓፍ ጀኦግራፍ ብቋንቋ ትግርኛ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፭ - መባእታ ቁጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብ፲፱፻፵፫ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፮ - መጽሓፍ ንባብ አስተዋጽኦ ፍልጠት፡ ብመምህር አስፍሃ ካሕሣይ፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፯ - ዛንታ ሕይወታውያን፡ ብመምህር አስፍሃ ካሕሣይ፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፰ - ናይ ፊደላትና ሓዲስ አመሃህራን ምርመራን፡ ብዶክቶር አባ ገብረኢየሱስ ኃይሉ፡ ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።
- ፱ - መደብ ፬ ዓመት መባእታ ትምህርቲ፡ ንመምህራን ብከፍሊ ትምህርቲ፡ ብ፲፱፻፵፭ ዓ-ም-ፈ- እተሓተመ።

፲ - መጽሐፍ ንባብ ትግርኛ ንጀመርቲ፡ ብወልደአብ ወልደማርያም ።

፲፩ - ካብ ፍግረ መሬት ዚመጽእ ጉድኣት፡ ብወልደ አብ ወልደማርያም ።

፲፪ - መጽሐፍ ንባብን አስተዋጽኦ ፍልትጠን

ቤት ትምህርቲ ምድላው መምህራን

አብቲ መጀመርያ እዋናት እቶም ንምምህርና እተ መረጹ መንእሰያት፡ አገባብ አመሃህራ ዚሕብር ናይ ክልተ ሰሙን ትምህርቲ ጥራይ ኪወሃበም ከሎ፡ ነቶም ብድሕሪኦም ቀጺሎም ተመሪጾም ንምምህርና እተመ ዝገቡ መንእሰያት ግን ናይ ሰለስተ ሰሙን ትምህርቲ ከም ዚወሃበም ተገብረ ። ቀጺሉ እውን እቲ ዚወሃብ ትምህርቲ ንሓደ ወርሒ ከም ዚኸውን ተመደበ ።

አብ ርእሲ እዚ ዙሉ ኸኣ እቶም ሓደስቲ ንምምህርና እተመርጹ መንእሰያትን እቶም ቅድሚኦም አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራንን ብጊዜ ዕረፍቶም እኼ ባታት እናገበሩ ይከራኸሩን ይመያየጡን ነበሩ ። በዚ ኸኣ ትምህርታዊ ዕብዮቶም ካብ መዓልቲ ናብ መዓልቲ ይዕምብብ ነበረ ።

እዞም ሕጹያት መምህራን ዝኾኑ መንእሰያት እዚ እቶም፡ ናይጉቶም አብ ከተማ አሥመራ ተመዲበም ድሮ አብ አገልግሎት ዝነበሩ መምህራን አብነት ተኸቲሎም፡ አብ'ቲ ብሓድሓደ እንግሊዛውያን መኮንና ትን ወታሃደራትን ዚምራሕ ዝነበረ ምሽታዊ አብያተ ትምህርቲ፡ ማለት ኢንስቲትዩትስ፡ እናኸዱ ብምምዝ ጋብ እናተማህሩ ንናይ ቋንቋ እንግሊዝን ቁጽርን ፍልጠቶም ብትግሃትን ጸዕርን አኻዕበትዎ ።

አብ ናይ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ዓመት ትምህርቲ ፲፪ መንእሰያት ክርስቲያን ጄ ከኣ መንእሰያት አሰላም ንምምህርና ተመዝጊቦም « ሓጺር ትምህርቲ ምድላው ምምህርና » ይወሃቡ ነበሩ ።

አብ ወርሒ ጥቅምቲ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ግን አብዚ ሃገር'ዚ ንመጀመርያ እዋን ሓደ ሰሩዕ « ቤት ትምህርቲ ምድላው መምህራን አሥመራ » ብዚብል አብ አሥመራ ተኸፊቱ ተመሥረተ ። ልክዕ በዚ ዓመት'ዚ መጀር ከነስቶን ስኔል ብቋንቋታት ትግርኛን እንግሊዝን ዓረብን እተዳለወ ንመምህራን አብ አመሃህራ ዚሕብሮ ምን ዚሕግዞምን መጽሐፍ አሕቲሞም ዘርግሑ እሞ ዓቢ ሓገዝ ኮነ ። እቶም ንምምህርና ዚዳለዉ ዝነበሩ መንእሰያት መምህራን'ውን ፈቐዶ አብያተ ትምህርቲ እናኸዱ ምልምማድ አመሃህራ ኪገብሩ አዝዩ ባህደብሎም ነበረ ።

ቤት ትምህርቲ አዋልድ

ኸሕ እኳ ህዝቢ ንመጀመርያ እዋን “ደቅና ናብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ አይንሰድድን ። አዋልድና ድማ ነጸላኤን ቀንጢጠን ወይ ከኣ ደርብዩን ካብ ቤት ነይ ወጽኦን ። አብ ከምዚ ዝበለ ካብ ልምድን ባህልን ሃገርና ዝረሓቐ ጠባይ አብ ዘለዎ ቤት ትምህርቲ ኸኣ አይንሰድድን” ብማለት ቁልጡፍ ተሳትፎ እንተ ዘየርአየ፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ካብ ቤተ ክህነት መምህራን ኮይኖም ዘገልግሉ ምሁራት እናለመኑን እናደለዩን፡ ናብ አገልግሎት ምምህርና ተመዝጊቦም አብ'ዚ ቅኑዕ ዕላማ'ዚ ከም ዚሰለፉ ስለ ዝገበሩ፡ ቁጽሪ ተመሃሮ አዋልድ ካብ ዓመት ናብ ዓመት እናበርከተን እናወሰኸን ኪኸይድ ከኣለ ።

አብቲ እዋን'ቲ እወዳት ጽርበት፡ ሕርሻ፡ ማእለማ፡ ምቕጥቃጥ ሓጺን፡ ምውስዋስ አካላት፡ ጸወታ ማለት ምዝንጋዕ፡ መዝሙር፡ ወዘተረፈ ተማሂሮም ብ

ናቶም ጥበብ ኩርሽ፡ ቀለም፡ መስመር፡ መቐመጥ ቀለም፡ መትሐዝ ሰኢሊ፡ ወዘተረፈ ኮም ዚሠርሑ ኪግ በር ከሎ፡ አዋልድ ከአ ብወገነን ምፍታል፡ ምጥላፍ፡ ምእላም፡ ስፍየት ክዳን፡ ሰፈ፡ ምስራሕ መግቢ ወዘተ ረፈ በም ዚመሃራ ስለ እተገብረ፡ ብጥልፈ እናገበራ ብዙሕ ጽቡቕ ክዳውንቲ ዓራት (አንሶላ)፡ መተርእስ ወዘተረፈ የዳልዋ ነበራ'ም እዚ ሽምዚ ዝበለ አቐራሕት በብዓመቱ ነፍብ ቤት ትምህርተን እናተሸጠ ዓቢ እቶት ከም ዚህብ ኮይኑ ይርከብ ነበረ።

በዚ መሠረት'ዚ ሽኡ አዋልድ ናብ ቤት ትምህርቲ እናመጽኡ ኪምዘገባ ወሓዛ። ቁጽረን ከአ በብቐሩ ብማለት በብመጠኑ እናበርከተ ከደ። እዚ አዝዩ ዘድንቕ ትምህርታዊ ዓወት ነበረ።

አብ'ቲ መጀመርያ እዋናት እተን አዝዮን ውሑዳት ዝነበራ አዋልድ ተመሃሮ፡ ነጻላኤን ከየውደቓ አብ መንጎ አወዳት ተሓዊሶን ኢያን ዚመሃራ ዝነበራ።

ደሓር ግን ማለት ብ፲፱፻፵፬ ዓ-ም-ፈ- አብ አሥመራ ሓደ «ቤት ትምህርቲ አዋልድ አሥመራ» ዚብሃል ተሸፍተ። ቀጺሉ ከአ ክልተ ኻልኣት አብያተ ትምህርቲ አዋልድ አብ መታሕት ብፍላይ ንተመሃሮ አስላም ተሸፍታ። በዚ ከምዚ ዝበለ አመራርሓ ድማ ክሳብ ፲፱፻፵፮ ዓ-ም-ፈ- ፲ ደቂ አንስትዮ መምህራን አብ ምምህርና ተመዝጊበን፡ ናብ'ዚ ቅኑዕ ዕላማ'ዚ ከገልግላ ምስ ደቂ ተባዕትዮ አሕዋተን ተሰሊፈን ሓበራ።

ሽማግሌታት ወለዲ ተመሃሮ

ዝኾነ ይኹን ቤት ትምህርቲ፡ ንተመሃሮን ንአመሃህራን ከም ዚሰማማዕ ኮይኑ ምእንቲ ኪህነጽ፡ ከምኡ እውን ነቶም ተመሃሮን፡ ነቲ እተቐረበ ሓድሽ ቤት ትምህርትን፡ ዘድሊ ነገራት ንምቕራብን፡ ዘድሊ ካልእ

ተልእኮታት ንምፍጻምን፡ ሓለፍቲ ኮይኖም ዘገልግሉ፡ አብ ርእሲኡ እውን ሥነ ሥርዓትን እክያይዳን ተመሃሮ ዚዕዘቡ፡ ካልእ ዘድሊ ነገራት ዚከታተሉን አብ ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ ብህዝቢ ዚምረጹ «ሽማግሌታት ወለዲ ተመሃሮ» ኪምሥረቱ እቲ ቆይመ ዝነበረ ክፍሊ ትምህርቲ ኣዘዘን ፈቐደን።

ነዚ ከምዚ ዝበለ ቅኑዕ አመራርሓ ኪህብ ዚኸአል ዓላማ ዝነበሮ ሓሳብ ከአ መምህር ይስሃቕ ተወልደመድህን ኮነ እቶም ካልኣት ኢንስፐክተራትን ርእሰ መምህራንን ብልቢ ተቐበልዎ እም እቲ ዝቐመ «ሽማግሌ ወለዲ ተመሃሮ» አብ ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ ተመሥረቱ ፐርኑፍን እሩምን ኮይኑ ብዓቢይ አሳልጦ ፍሬ ዕዮታቱ አርአዩ።

እቶም ሽማግሌታት ወይ ከአ ኮሚቴ ነፍሲ ወከፍም ብአርባዕተ ወይ ከአ ሓሙሽተ ሰባት አባልነት እተሰርዑ ኪኾኑ ሽለጢ ብቀዳምነት ኪዕዘብዎን ኪሠርሕዎን ዝነበሮም ሓላፍነት ከአ፡

ሀ - አወራርዓን አተሃናንጸን ቤት ትምህርቲ፡

ለ - ንመምህራን ዚኾኑ አባይቲ ምቕራብ፡

ሐ - ተመሃሮ ካብ ቤት ትምህርቶም ከይፍለዩ ማለት ከየብኩሩ ምክትታል፡ ወዘተ - - - - ከም ዝነበረ ተነግሮም።

እዚ ሽምዚ ዝአመሰለ አገልግሎት ከይተዓንቀፈ ንቐድሚት ምእንቲ ኪሰጉም ድማ ንጭቃታት ዓድን ንምስሌነታትን ንአማሓደርቲ ወረዳታትን ንአማሓደርቲ አውራጃታትን ተሓባበርቲ ኮይኖም ኬገልግሉ ፍሉይ መንግሥታዊ ትእዛዝ ይመሓላለፈሎም ነበረ።

በዚ ሽምዚ ዝበለ ምድፍፋእ ዝኣክል ድማ ዙሎም ምስሌነታትን ናይ አውራጃ አማሓደርትን ዓበይቲ ዓድን

ነፍሳ ዓዶም ቤት ትምህርቲ ከም ዚኸፈት ንምግባር ተቐዳደሙ። እዚ ከምዚ ዝበለ ጽቡቕ ተበግሶ ድማ ነቲ ትምህርታዊ ጸዕሪ ምስ ህዝቢ እናአፋለጠ ዓቢ ደገፍ ኪኸውን ከኣለ።

አብዚ ስእሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፈቐዶ ዓድታት እናዞሩ ምስ ሽማግሌ ወለዲ ተመሃሮን፣ ምስ ምስሌኔታትን፣ ጭቃታትን ይራኽቡ ምንባርም ንርዳእ። (አብ ማእከል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ይርእዩ)

በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ

ነፍሲ ወከፍ ቤት ትምህርቲ፡ በቶም ብሓቂ ንሃ ገራዊ አገልግሎት ተበጊሶም ዝነበሩ ትጉሃት መምህራንን ርእሰ መምህራንን እናተመርሐት፡ ብሽማግሌታት

ወለዲ ከኣ እናተሓገዙትን እናተአልዩትን፡ እብ መወ ዳእታ ወርሓት ግንቦት ሰነ በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ፡

፩ - ብኸትርእዮ ዚመስጥ ምንቅስቃስ (ምውስዋስ) አካላት

፪ - ብኣዝዩ ጥዑም መሳጢ መዝሙራት

፫ - ብተዋስኦታት

፬ - ብናይ ግጥሚ መደረታት

፭ - ብበብዓይነቱ ፍሪ ትምህርቲ ምርኢታት

እናገበረት ንክረምታዊ ዕረፍቲ ትዕጾ ነበረት። እብዚ በዓል ሰነ ሥርዓት ምዕጻው ቤት ትምህርቲ

ሀ - ሓለፍቲ ክፍሊ ትምህርቲ

ለ - ናይ አውራጃን ወረዳን አማሓደርቲ

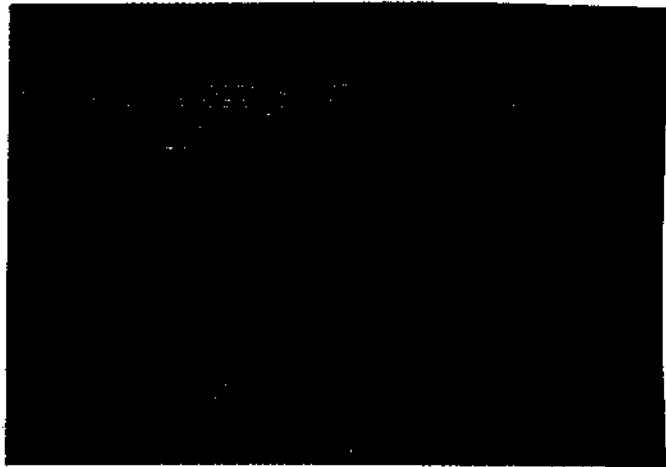
ሐ - ምስሌነታት፡ ካህናት፡ ወለዲ፡ ከምኡ እውን ዓበይቲ ዓዲ፡ ይዕደሙ ነበሩ እሞ እቲ በዓል ኣዝዩ ዘደንቑን ዘዳፋንቑን ኮይኑ ይርኤ ነበረ።

እብ በዓል ምዕጻው ቤት ትምህርቲ ርእሰ መምህራን፡ ምሩጻት ተመሃሮ፡ ምስሌነታት፡ አማሓደርቲ፡ ዓበይቲ ዓዲ፡ ኣዝዩ ልዙብ ዝኾነ መደረታትን፡ ግጥም

ታትን፡ የስምዑን የበርክቱን ስለ ዝነበሩ እዚ ነቶም ተመሃሮ ኮነ ነቶም ትጉሃት መምህራን ዓቢ ፍናን ይኸውን ነበረ።

ከምኡ እውን ጥቕሚ ትምህርቲ ዚምስክሩ ብተመሃሮ እተገጥሙ ግጥምታት ብምሩጻት ተመሃሮ ኪንበቡ ከለዉ፡ ዕልልታ አዴታትን ጨብጨባ ተዓዘብትን መቓልሕ ኪህብ ከሎ፡ ካብዚ ዝዓቢ ሓጐስ ኣይ

አብዚ ስእሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብ
ኸመይ ዝበለ ኣገባብ ብልጫን ምስክር ትምህርትን ይዕ
ድሉ ምንባርም ንርዳእ ።

ነበረን እሞ እዚ እውን እቲ ኣዝዩ ብልሓት ምትብባዕ
ኮነ ።

እዚ እቲ ዘይርሳዕ ዚዝኸር ጦብላሕታ ቀዳሞት
መምህራንን ተመሃሮን ኮይኑ ተሪፉ ከም ዘሉ ገሃእ
ርእሰይ እምስክር ።

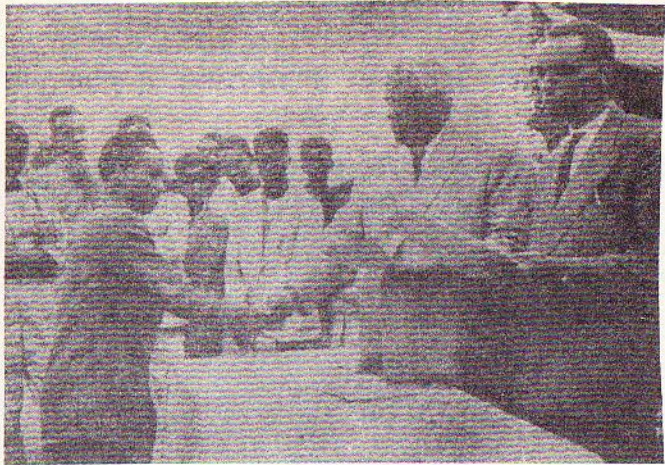
አብ መወዳእታ ድማ ነቶም ካብ ቀዳማይ ክፍሊ
ክሳዕ ራብዓይ ክፍሊ ዚምሃሩ ተመሃሮ ከከም መንፍዓ
ቶም ካብ ቀዳማይ ክሳዕ ሳልሳይ ብልጫ ይዕደል ።
እቲ ብልጫታት ከእ መጻሕፍቲ፡ ጥራዛት፡ ርሳሳት፡
መስመራት፡ ከምኡ እውን ከምኡ ዝበለ ካልእ ንመም
ሃሪ ዚጠቅም ነገራት ኮይኑ ይዕደል ነበረ ።

ብድሕሪ'ዚ ኸአ ነቶም ንፋዓት ተመሃሮ ናይ ዓመ
ት ፍሬ ትምህርቲ ወረቐት ምስክር ኪወሃቦም ከሎ፡
ነቶም ድኹማት ተመሃሮ ከእ ብዝመጽእ ዓመት በርቲ
ፆም ኪመሃሩ ዚሕብር ናይ ዝወደቐሉ ምስክር ፍሬ
ጸዕሪ ይወሃቦም ነበረ ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድ
ህን አብ ናይ ትምህርቲ ኣገልግሎት ዘመናም፡ ካብ
ከምዚ ዝበለ በዓል ተፈልዮም ኣይፈልጡን ነበሩ ።

ማእከላይ ቤት ትምህርቲ

ዝኾነ ይኹን መባእታዊ ቤት ትምህርቲ
አብ ዝኾነ ይኹን ቦታ ኪኸፈት ኪድለ ከሎ፡ መንግ
ሥቲ፡ ማለት ክፍሊ ትምህርቲ፡ መምህራን፡ ቀለም፡
ርሳስ፡ ጥራዛት፡ ወረቐቐቲ፡ ብርዒ፡ መጻሕፍቲ፡
ጠረጴዛታት፡ ሰሌዳታት፡ ስእሊ ዓለም፡ ኩርሽ፡ ወዘ
ተረፈ - - - - - ኪቐርብ ኪግደድ ከሎ፡ እታ ቤት ትም
ህርቲ ኪኸፈተላ እትሓትት ዓዲ ወይ ከአ ከተማ ድማ፡
ኸሕ'ኳ ብመልክዕ ወፈራ እተሠርሐ ይኹን፡ ቤት ትም
ህርቲ አብ ርእሲ ምቕራባ፡ መምህራን ዚነብሩሉ ገዛ
እውን ከተዳሉ ትግደድ ነበረት ። እዚ መዝነት'ዚ ግን
ነተን ክሳዕ ራብዓይ ክፍሊ ጥራይ ኪምህራ እተፈቐ
ደለን አብያተ ትምህርቲ ጥራይ ዚምልከት ነበረ ።

አብ ኣጋ መወዳእታ ናይ [ዘጸጋ፤ ዓ-ም-ፈ-] እቶ
ም ቀዳሞት ራብዓይ ክፍሊ ዝፈጸሙ ተመሃሮ ተመሪ
ቐም ወረቐት ምስክር ፍሬ ትምህርቲ ተቐበሉ ። ስለ'ዚ
ኸሕ'ኳ ተመሃሮ ራብዓይ ክፍሊ ምስ ፈጸሙ ናብ ማእ
ከላይ ቤት ትምህርቲ ብምእታው ትምህርቶም ኪቐጽ
ሉ ናይ ግድን እንተነበረ ድሮ እተዳለወ ማእከላይ ቤት
ትምህርትን፡ ብቐዓት መምህራንን ጌና ኣይነበሩን ።

$$1.2 \times 10^{-10} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1} \quad \text{and} \quad 1.2 \times 10^{-10} \text{ m}^2 \text{ s}^{-1}$$

በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያታት ከአ ህዝቢ ብሽማ ግሌታቱን ምስሌነታቱን መምህራንን አቢሉ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ኪኸፈተሉ ለመነ። በዚ አርእስቲ'ዚ እውን በብዓይነቱ ዓንቀጸት እናተጸሕፈ ኣብ « ናይ ኤርትራ ሰሙናዊ ጋዜጣ » ይወጽእ ምንባሩ ይዝከር። ከምኡ እውን ሓያሎ ካብ'ቶም ናይ'ቲ እዋን'ቲ ምሁራት፡ ኣብ ጋዜጣ እናጸሓፉ አድላይነት ማእከላይ ቤት ትምህርቲ አዝዩ ህጹጽ ከም ዝነበረ ይገልጹ ነበሩ።

ከፍሊ ትምህርቲ ብወገኑ እውን ሓደ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ናይ ግድን ከም ዘድሊ አይስሓቶን እሞ ዘድሊ ምቅርራብ ይገብር ነበረ። እንሆ ኸአ ነዞም ተመሃሮ እዚአቶም ዚኸውን ሓደ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ኣብ ቤት ጊዮርጊስ አሥመራ ኣብ ዛንታ እዛ ሃገር እዚአ ንመጀመርያ እዋን፡ ብአዝዮም ውሑዳት ተመሃሮን መምህራንን ተኸፍተ። ጸኒሑ እዚ ቤት ትምህርቲ'ዚ እቲ አዝዩ እተወረየን ቅልጡፍ ፍሬ ጸዕሪ ድማ ዘበርስተን ቤት ትምህርቲ ኮይኑ ኪምስገን ዝኸአለ ኮነ።

ማእከላይ ቤት ትምህርቲ ቤት ጊዮርጊስ አሥመራ፡ ብእንግሊዛውያንን ደቀባትን መምህራን ተኸፊቱ ብአዝዩ ባህ ዘበል ድሌት ተመሃሮን መምህራንን ተዓብሊሉ ስለ ዝነበረ፡ ኣብ አዝዩ ውሑድ እዋናት ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ኪበጽሕ ከአለ። ካብ'ዚ ቤት ትምህርቲ እዚ ተመሪቕም ዝወጽኡ፡ መምህራን፡ ናይ ምምሕዳር ሰብ ሥልጣን፡ መሃንድሳት፡ ሓካይም፡ ኮይኖም ሃገራዊ ሓላፍነት ንምስካም ዝበቐዑ አዝዮም ብዙሓት ኢዮም። ናይ'ዚ ቤት ትምህርቲ'ዚ ቀዳማይ ወደባት ርእሰ መምህር ከአ መምህር ሰሎሞን ተኸለ ኪኹኑ ተመሪጾም ነቲ ሓላፍነት ተቐበልዎ።

ፍሉይ ክእለት ስነ ልቦና

ሓደ እዋን ኣብ አሥመራ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ቅድስቲ ማርያም፡ ናይ ማእከላይ ቤት ትምህርቲ መምህር ተመዲቦ እናወራሕኩ ከሎኹ፡ በቲ እዋን'ቲ ኣብ ዚ ከፍሊ ሃገር'ዚ ዝነበረ ዝለዓለ ወደባት በዓል ሥልጣን፡ ብመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን እናተመርሑ ነቲ ቤት ትምህርቲ እናዞረን ዘድሊ መግለጺ ከአ እናተዋህቦን ይዛወር ነበረ። በዚ አጋጣሚ ጊዜ'ዚ ሓደ ኣብ አሥመራ እተፋለጥከም ምሁር አመሪካዊ ምሳይ ነበረ እሞ ብዛዕባ ናይ'ዞም ክልተ ደቀባት ትምህርትን ናይ ምምሕዳር ክእለትን ተመክሮን ዝፈልጦ ነገር እንተ ነበረ ተወከሰ።

እነ ድማ “ ክልቲኦም ካብ ጊዜ ግዝአት ኢጣልያ ጀሚሮም ኣብ አሥመራ ዝነበሩ ፈላጣት ምዃኖም እንተ ዘይኮይኑ፡ ካልእ ብዝርዝር ዝፈልጦ ነገር የብላይን ” ብማለት አረጸእኩዎ። እቲ አመሪካዊ ሽምግል ዝበለ በሊሕ ሰብ ኢዩ ዝነበረ እሞ “ ኣብ'ዚ እተወልደ፡ ወዲ'ዚ ሃገር'ዚ፡ ተፈጥሮ ዝዓደሎ ፍሉይ ፍልጠትን ብልህነትን ኣለዎ። ነዚ ህዝቢ'ዚ ዝእክል ትምህርቲ ከስኪስካ፡ ካብ ኤኮኖሚያዊ ጸገማት እንተ እተናግሮ ኣብ ዓለም ተወዳዳሪ ዘይብሉ ሥልጡን ህዝቢ ምኹን ነይሩ ” ምስ በለ፡ ብፍላይ ኣብ ልዕሊ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ርእሰ መምህራንን መምህራንን ዝነበሮ ግምታዊ አረአእያ ልዕሊ ዙሉ ምዃኑ ኣብሪሁ ገለጸለይ።

ናይ'ዚ ወዲ ወጻኢ አባሃህላን አገላልጺን « ናእዳ » ጥራይ፡ ማለት እቲ አቦታትና « ውዳሴ ከንቱ » ዚብልዎ ከም ዘይነበረ ፈሊጦ ወይ ከአ ተረዲኡ ብሓብን ምስ መመኹዎ ከአ ካብ'ቲ ጊዜ'ቲ ጀሚረ ምስ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝነበረኒ ምፍላጥ አማዕቢላ “ ብዛዕባ ዝሓለፈን ዝነበረን ዙንታት ህዝብናን ሃገር

ናን ምስእም ብምዘርራብ ፍልጠት ንምስፋሕ ከም
ዝከለል ንምርዳእ በቂዔ ንዝነበረኒ ክርክራውን ፍል
ጠታውን ጽምእት እዕገብኩ” ብማለት ኣብ ናይ
መዘከርታ ደብተረይ አመልከትኩ “ ብድሕሪ’ዚ በብ
ቐሩብ ነቲ ካብ አፍ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድ
ህን ዚወጽእ፡ ብዋዛ እተዓብለለ ዚመስል አዛራ
ርባ፡ ለመድኩዎ እሞ ትምህርቲ ዝሓዘለ ቅውም
ነገር ከም ዝነበረ ክርድእ ክአልኩ። በዚ ሽምዚ ዝበለ
ኩነታት ከአ እናፈተኹዎም ከድኩ።

« ላይፍ ኢን ብሪቲሽ ኦኩፓይድ ተሪቶሪ ስኩልስ ኢን
ኤሪትሪያ » እተባህለ መጽሔት ብዛዕባ መምህር ይስ
ሃቅ ተወልደመድህን ኪጽሕፍ ከሎ፡

“ እቲ ክፍሊ ትምህርቲ ተመሥሪቱ ቁሩብ እዋን
ምስ ገበረ ሓደ ናይ ሃገር ፍልጠት እተማህረ አንስተ
ክተር ሾመ። ንሶም ካብ ፍሉጣት ስድራ ቤት እተወ
ልዱ ኪኾኑ ከለዉ፡ ኣብቲ ናይ ወጻኢ ሃገራት ሚስዮን
ኣብ ኤርትራ እተመሥረተሉ እዋን፡ ካብ አፍሪቃ ወጺ
አም ተማሂሮም እንደገና ተመሊሶም ንዕስራ ዓመታት
ዚአክል ንሃገሮም ብምምህርና አገልገሉ። ናይ ኢንስተ
ክተርነት ሥራሕ ጥራይ ዘይኮነ ናይ ምሕራይን ምድ
ላውን መምህራን፡ ከምኡ’ውን መምህራን እናመሃርካ
ምድላው፡ ናይ ስድራ ቤት ኮሚቴታት ምምሥራት፡
መምሃሪ ዝኾኑ መጻሕፍቲ ምቕራብ፡ እዚ ኩሉ ከቢድ
ሓላፍነታት እተሰከሙ ኢዮም። ሕጂ ግን ሓደ ክርስ
ቲያንን ሓደ ከአ አስላማይን ሓገዝቲ ኢንስተክተራት
ተመዲበሙሉም አለዉ ” ይብል። እቶም ክልተ ኢን
ስተክተራት፡ እቶም ሓደ መምህር አስፍሃ ካሕሣይ
(ደሓር ቀኛዝማች አስፍሃ እተባህሉ) ኪኾኑ ከለዉ
እቶም ሓደ ከአ መምህር ሸሽ ዑስማን ነበሩ።

ም ኸ ባ ር ቁ ጸ ራ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ርእሰ’ቲ
እተፈላለዩ “ ንህዝቢ መሪሕ ኪኸውን ይኸእል ኢዩ ”
ብዝብል አረአእያ ዜዘውትርዎ ዝነበሩ ፍልይ ዝበለ
ጠባያት፡ ብፍላይ ብዛዕባ ምኽባር ቆጸራ እውን አጸቢ
ቐም ይሓስቡን ይሕብሩን ነበሩ።

ኣብ ሃገርና ብልምድን ባህልን ተተሓሒዙ ብዝ
ጸንሑን ብእተወረሰን መሠረት፡ ኣብ ዝኾነ ይኹን
ዚግበር ዋዕላታት ወይ ከአ ባይቶታት ዝርአ ዝነበረ
ናይ ምኽባር ቆጸራ ስነ ሥርዓት ክሳዕ ሕጂ ደልዲሉ
ከይተዓረዩ ዝርኡ ዘሎ ኢዩ።

ከመይሲ ዋዕላ ወይ ከአ ባይቶ ንምግባር ቆጸራ
ኪውሰን ከሎ፡ “ ነዚ ከምዚ ዝበለ መዓልቲ ባይቶ እን
ዳ’ባ ኪፍጽም ኢዩ። ከምኡ’ውን ባይቶ ዓዲ አሎ። ወይ
ከአ መጋባኢያ ኪግበር ኢዩ ” ድኣ ይብሃል እምበር፡
ሰዓት ክንድ’ዚ ብማለት አይፍለን ነበረ። ከም ኣበሃ
ህላ ወይ ከአ ከም አመዳድባ እቲ ቆጸራ ፀሓይ በሪቓ
ክሳዕ እትዓርብ ይሠርሕ ነይሩ ማለት ኢዩ።

እዚ ልምዲ ወይ ከአ ባህሊ’ዚ በቲ እዋኑ ሥል
ጡንን ምስ’ቲ ብማሕረስ ዚነብር ህዝቢ ከአ ዚሰማማ
ዕን ምንባሩ አይከሓድን። ከመይ እንተ ተባህለ ዝኾነ
ይኹን ዋዕላ፡ ማሕበር፡ ዕርቂ፡ ወይ ከአ ንዓዲ ወይ
ድማ ንቤተ ሰብ ዜርኢ ሽምግልና ወይ ዋዕላ ኪግበር
እንተ ተደለየ፡ ብጊዜ በዓል ድኣ እምበር ብጊዜ ሥ
ራሕ ከይፍጸም ክልኩል ኢዩ ዝነበረ።

ኣብ ርእሲኡ እውን ዝኾነ ባይቶ ወይ ከአ ዋዕላ
ብመራሕቲ ሃይማኖት ወይ ከአ ብዕድመ ብዝሸም
ገሉ ሰባት ተባሪኹ፡ ብጸሎት ኪጅመር ስለ ዝነበሮ፡
ምጽብባይ ሕጋዊ ልምዲ ኾይኑ ተሪፉ ነበረ።

በዚ ከምዚ ዝበለ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተመሓለፈ ዝመጽኡ ባህልታት ድማ እቲ ክቡር ዝኾነ ጊዜ ብናይ ቆጶራ ሰዓት ምኽባር ኪኸብር ከም ዝግብኦ ከይተፈልጠ፡ ከይተሓለወ፡ ክሳብ ኣብ ከተማታት ስለ ዝሓለፈ፡ እዚ ነቶም ከም በዓል መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝሓመሰሉ ብትምህርቲ ተመልሲሎም ዝገባዩ ምሁራትን ለባማትን የሕዝኖም ነበረ። ብደቂ ወጻኢ ዜጽርፍ ምዃኑ ብምዝካር ከኣ ይጉህዩ ነበሩ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ገሃእ ርእሶም ቆጶራ ዝኸብሩ ስለ ዝነበሩ “ናይ ቆጶራ ሰዓት ይተሓሉ” ይብሉ ነበሩ። ነዚ መረድኢ ዝኸውን ሓደ መዓልቲ ዝሃብዎ ብዋዛ እተመሥረተ ኣስተምህሮ ክን ዝክር።

ሓደ መዓልቲ ኣብ ከተማ ኣሥመራ ኣብ ሓደ ቤት ንምሳሕ ተዓዲሞም፡ ኣብ ቤት ዕድመ ብሰዓት ም ተረኺቦም ኮፍ በሉ። ከምኡ እውን ምስኦም ዝመጽኡ ካልኣት ዕዲማት ኮፍ ኢሎም ምሳሕ ይጽቡዩ ነበሩ። እንተኾነ ግን እቲ ምሳሕ ከይተቐረበ ደንጉዩ እሞ፡ መምህር ይስሃቅ “ኣቱም ሰባት ጠሚና እምበር፡ ስለ ምንታይ ምሳሕ ዘይቐረበና” ብማለት ቀስ ኢሎም ነቶም ኦብ ዙርያኦም ዝነበሩ ሰባት ሓትትዎም።

እቶም ዕዲማት ከኣ፡ “ኣቶ እገሌ፡ ኣብ ሃገርና ዘለዉ እቶም ዝለዓሉ በዓል ሥልጣን ምዃናም ትፈልጡ ኢኹም። ስለዚ ንሶም ከኣ ዕዲም ኢዮም እሞ፡ ንሶም ከይኣተዉ መኣዲ ከይቐረብ ስለ እተደለየ ኢዩ” ብማለት ኣረድእዎም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ ዓው ኢሎም፡ “ወይ ጉድ --- ኣብ ኤውሮጳ እቲ ሰዓት ወይ ቆጶራ ዘየኸበረ ኢዩ ዚቐጽዕ። ኣብ ሃገርና ግን ፋሕ ዝበለ ዋሎ --- እቲ ሰዓት ዘኸበረ ይቐጽዕ” በሉ። እቲ ኣብ ዙርያኦም ዝነበረ ዕዲም ከኣ ዙሉ ሰሓቕ። ቆጶራ ክሳብ ክንደይ ክቡር ከም ዝኾነ ኸኣ ተማህረ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ዚንነፎም ዝነበረ በብዓይነቱ ናይ ምምሕዳር ጸገማትን ዓበይቲ ዕንቅፋትን ምስ ዓበይቲ ዓድን መምህራንን መራሕቲ ሃይማኖትን ካህናትን እናተማኸሩ ብዝነበሮም፡ ተፈጥሮ ዝገደሎም ናይ ስነ ልቦና ክእለት፡ ዋዛ ምስ ቅውም ነገር እናሓወዱ ብምርዳእ ኪዘልቅዎ ይጽዕሩ ነበሩ። ዝበዝሖ እዋን ከኣ ዝኣመትዎን ዝተለምዎን ብዓወት ይዛዘመሎም ነበረ። እቲ ካብ ዙሉ ዝበለጸገ ዘገርምን ከኣ ቤቲ እዋንቲ ልዕሊ ዙሉን ምሉእ ሥልጣን ዝነበሮምን ክነሶም፡ ፈጺሞም ኣይቀጡዑን ነበሩ። ጉህዩ ሓዚኦ ወይ ከኣ ኩርዩ ንዝቐረቦም ሰብ እውን ኣስሒቑ ጃም ይመልስዎ ነበሩ።

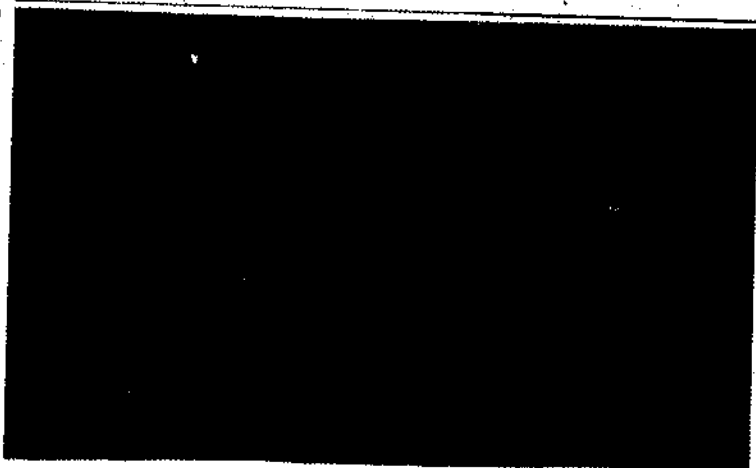
ካልኣት ኢንስፐክተራት ትምህርቲ

እቲ ብጽቡቕ ፍቓድ፡ እንግሊዛዊ ወታሃደራዊ ምምሕዳር ኤርትራን ብናይ መጀር ክነስቶን ስኔል ቅኑዕ ኣመራርሓን ብ፲፱፻፵፱ ዓ-ም-ፈ- እተመሥረተ ክፍሊ ትምህርቲ፡ ብኣዝዩ ዘገርም ፍጥነት ኢዩ ዚምዕብል ዝነበረ’ሞ ብዘይካ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ካልኣት ፈቐዶ ዓድታት እናገሹ ኣመራርሓ ትምህርቲ ዚዕዘቡን፡ መምህራን ዘታባብዑን፡ ዚቆጸጸሩን፡ ኢንስፐክተራት ደቀባት ከም ዘድልዩ ብኡን ብኡን ተገንዘበ። ስለዚ ከኣ እቲ ክፍሊ ትምህርቲ ንመምህር ኣስፍሃ ካሕሣይን ንመምህር ሸኽ ዑስማንን ዚብሃሉ ክልተ መንእሰያት ነዚ ዓቢይ ሓላፍነት ዝነበሮ ኣገልግሎት መረጸ።

ዶክተር ኤች ቢ ኣለን፡ ንመጀር ክነስቶን ስኔል ብዛዕባ መምህር ኣስፍሃ ካሕሣይ (ደሓር ቀኛዝማች ኣስፍሃ ካሕሣይ ዝኾኑ) ኪጽሕፉሎም ከለዉ ዝበልዎ ሓድሓደ ዚዝከር ቃላት መበገሲ ጌሮም ኣብ መጽሓፍም ኪጽሕፉ ኸለዉ፡

“አስፍሃ ካሕዛይ ሓደ ካብ’ቶም ብጊዜ ግዝአት ኢጣልያ ከሳዕ ራብዓይ ክፍሊ ምሉእ ናይ መባእታ ትምህርቲ ተማሂሮም ኪፍጽሙ ዕድል ዝረኽቡ ኤርትራውያን ነበረ። እቶም ዚምህርዎ ዝነበሩ መምህራን፣ ንምምህርና ዘይተዳለዉ፣ ብሥራሖም ከኣ ዘይግደሱ ኣብ ርእሲ ምንባሮም፣ ነቶም ብደርዘናት ዚፍቀዱ ተመሃሮ ዚኾኑ፣ እኹላት መጻሕፍቲ ስለ ዘይነበሮም፣ ዚበዝሖ ትምህርቲ ብቻል ዚወሃብ መጽናዕቲ ኢዩ ዝነበረ። አስፍሃ ግን እዚ ዙሉ እናኾነ ኸሎ፣ መምህር ኮይኑ ንደቂ ሃገሩ ኬገልግል ይምነ ነበረ። ግናኽ ነዚ ቅኑዕ ትምህርቲ ንዲፋ ገዲፋ ኣብ ናይ ቤት ጽሕፈት ሥራሕ ተመዝጊቡ ጸሓፊይ ኪኸውን ተገደደ።”

እቲ ብእንግሊዛዊ ወታሃደራዊ ምምሕዳር ብ፲፱፻፵፱ ዓ.ም. ፈ. ኣብ ኣሥመራ እተሠርዓ ክፍሊ ትምህርቲ ኪምሥረት ከሎ፣ አስፍሃ ካሕዛይ ሓደ ካብ’ቶም ቀዳሞት ንምምህርና ኪዳለዉ ሰብ ጽቡቕ ፍቓድ ኮይኖም እተመዝገቡ ነበረ። ነቲ ኣብ መጀመርያ እዋን እተዋህበ ኣገባብ ኣመሃህራ ዚሕብር ትምህርቲ ከኣ ብድሌትን ብትግሃትን ተቐበሎ።

ኢንሰፐርተር አስፍሃ ካሕዛይ ኣብ’ዚ ኣብ ላዕሊ ዘሉ ሰእሊ ይርእዩ።

አስፍሃ ካሕዛይ፣ እናመሃረ ይመሃር ነበረ። ነቲ ብመጀር ክነስቶን ሰኔል ኮነ ቦቶም ኣዘዮም ከኢላ ዝኾኑ መምህር ይስሃቑ ተወልደመድህን ዚወሃቦ ዝነበረ ምብጻሕን ምዕዛብን ሓበሬታን ብቑዕ ልቢ ይቐበሉ ነበረ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ጽቡቕ ልምድን ቅኑዕ ድሌትን ከኣ አስፍሃ ካሕዛይ ሓደ ካብ’ቶም ብዓፀት እተመስገኑ መምህራን ሃገረ ሰብ ኮነ። ንተመሃሮኡ ጠቐሚ ዕዮ ኣታኸልትን፣ ጠቐሚ ዕዮ ሕርሻን፣ ካልእ ዓይነት ሥራሓትን መሃሮም፣ ምውስዋስ ኣካላት ኬዘውትሩ እውን መርሖምን ኣተባብሮምን። ብዘለዎም ዓቕሚ ድማ ብጽሬት ጥዕናኦም ዝሓለዉን ዘየሕፍሩን ኪኾኑ መሃሮም። ከምዚ ኢሉ ኸኣ ነታ ቤት ትምህርቲ ብሓዲር እዋን ሓንቲ ካብ’ተን ዝበለጸ ኣብያተ ትምህርቲ ከም እትኸውን ገበራ።

ብሓደ መልክዕ ከትርእዮ ኸሎኻ አስፍሃ ካሕዛይ ካብ’ቶም ኣዘዮም ለሚደምዎ ዝነበሩ ዘፍቅርዎ ክፍለ ህዝቢ ከትረልዮ ዘሕዝን ነበረ። ግናኽ ቤቲ ዝነበረ ዋሕዲ ከኢላታት ኣመሓደርቲ፣ ነቲ ፍሉይ ክእለቱ፣ ንካልኣት መምህራን ምእንቲ ኬካፍሎ፣ ኣብ ምምሕዳር ምስጋሩ ኣድላዩ ኾነ። ስለዚ ኸኣ አስፍሃ ካሕዛይ ናይ ትምህርቲ ኢንሰፐርተር ኮይኑ ኣብ ኣሥመራ ከም ዚነብር ተገብረ።

አስፍሃ ካሕዛይ ግን ብዘይ ዕረፍቲ ኣብቲ ካብ ዕለት ናብ ዕለት እናወሰኸ ዚምዕብል ዝነበረ ኣብያተ ትምህርቲ ገጠራትን ከተማታትን ኤርትራ ብኣማእታት ዚቑጽር ኪሎሚትርታት እናኸደ ዘየቋርጽ ምዕዛብን ምብጻሕን ምቑጽጻርን ይፍጽም ነበረ። አስፍሃ ካሕዛይ ንዕረፍቲ ዘይስበዕ ትጉህ ሰብ ድኣ ነበረ እምበር እየዕርፍን ነበረ።

አስፍሃ ካሕዛይ በዚ ዕድል'ዚ፡ ቋንቋ እንግሊዝ ብዝያዳ ኪመሃር ከአለ ። በዚ ኸአ ንፍልጠቱ አማዕበ ለ ። አብቲ ናይ ምሸት ትምህርቲ (ኢንስቲትዩት) እውን ተመዝገበ ። ንትምህርቲ ዝኾኑ መጽሓፍቲ ብዝ ገብሮ ዝነበረ ምድሳው እውን ምርኡይ ኮነ ። ናይ'ታ ናይ መምህራን ቤተ መጻሕፍቲ ቀዳማይ ኃላፊ አብ ርእሲ ምዃኑ፡ ፈቐዶ ቤት መሸጣ መጻሕፍቲ እናተጸፍዒ ንመምሃሪ ዝኾኑ መጻሕፍቲ ብዝከአሎ አከበ ። አስፍሃ አብ አዝዩ ዝለዓለ ደረጃ ከም ዚበጽሕ ከአ ግ ሉጽ ኮነ ” ብማለት አስፊሖም ጸሓፉሎም ።

ብዝያዳ ዚዝከሩ ነገራት

እቶም ቦቲ እዋን'ቲ ዝነበሩ መምህራን፡ ሽሕ እኳ ትጉሃትን ህርኩታትን፡ ብፍቕሪ ሃገሮምን ደቂ ሃገሮምን እተማረኹ እንተ ነበሩ፡ ብዝያዳ ትምህርቲ ምእንቲ ኪቐጽሉን ካብ መንጎ ሰድራ ቤቶም ከአ ምእንቲ ከይ ርሕቁን፡ ካብ ከተማ ወጺኦም ናብ ሃገረ ሰብ ወይ ከአ ገጠር ከይዶም ኪምህሩ አይፈትዉን ነበሩ ። እዚ እቲ ንመምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከቢድ ጽዕነት ኮይ ኑ ናይ ምምሕዳር ጸገም ዘውርደሉም ዝነበረ አርእስቲ ነበረ ።

ሓደ እዋን ንሓደ መምህር አብ ቤት ጽሕፈቶም ጸዊዖም፡ “ ስማዕ መምህር ----- ሎሚ ንስኻ አብ ሃገረ ሰብ ኬድካ ምምሃር ግዴኻ ኢዩ እኖ ተቐረብ ” በልዎም ።

“ እነ አረግቶት ሰድራ ቤት አለጢኒ ። ሰድራይ ብዘይካይ ዝናቢ የብሉምን ። ስለዚ እኔ ናብ ሃገረ ሰብ ከይደ ከምህር አይኸእልን ኢየ ” ብማለት እቶም መምህር ተቐውሙ ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከአ

ህደእ ኢሉም ከይኩረዩ “ አይ --- ከምኡ ኢልካ --- በል ኪድ፡ ደሓን፡ ሥራሕካ ቀጽል ” ብማለት አፋ ነውዎም ።

እንተኾነ ግን ቁሩብ መዓልታት አሕልፍ አቢሎም መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቶም ንቕያር ተሓ ቲቶም ዝነበሩ መምህር እንደገና ናብ ቤት ጽሕፈቶም ጸዊዖም፡ “ በል ስማዕ መምህር ። ሎሚ መዓልቲ ሓደ ሓድሽ ነገር ስለ ዝረኸብኩ እኖ ቅድሚ ውሳኔ ምውሳይዎ ምሳኻ ክመያየጥ ስለ ዝያለኹ ኢየ ጸዊዒካ ዘሎኹ ። ስለዚ ፍቓድካ እንተ ድኣ ኮይኑ ክንማኸር ” ብማለት ተወከስዎም ።

እቶም መምህር ከአ ብግርህነት “ ብዘኾነ ይኹን ምሳኹም ምርድዳእ ፍቓደኛ አየ ” ብማለት መልሲ ሃቡ ። መምህር ይስሃቅ ከአ ትቕብል አቢሎም “ በል እህም እንግሊዛውያን ገለ ፲፪ ዝኾኑ መምህራን መሪ ጸም ንዓዲ እንግሊዝ ንትምህርቲ ኪሰዱ ይደልዩ አለ ዉ እኖ በዚ ንምምራጽ ኮነ ንኻልእ ርእይቶ ሓሳብካ ኪትህበኒ ኢየ ጸዊዒካ ዘሎኹ ” በልዎም ።

እቶም ገርሂ ወዲ ሃገር መምህር ከአ ህውኽ ኢሎም “ መምህር ይስሃቅ --- አነ እንተ ድኣ ንሃገር እንግሊዝ ከይደ ክመሃር ተፈቓዱለይ፡ ብዘሎኒ ክእለት አጽኒዔ ንሃገሪይ ከም ዘገልግል ንምግባር ድሌት አሎኒ ። ስለዚ ንዓይ እውን ምስቶም ፲፪ ዝምረጹ መምህራን ክትመርጹኒ እልምነኩም አሎኹ ” እናበሉ ብለ በዋ ሓሳባቶም ገለጹሎም ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከአ ብወገኖም ትቕብል አቢሎም “ በል ስማዕ መምህር ። ናትና ዓዲ

እንግሊዝ፡ ዓዲ ንአምን፡ ዓንሰባ፡ ኢየሱስ ክድካ ደቂ ዓድኻ እናመሃርካ ተመሃር። ናብኡ እውን ዘይርሳዕን ክቡርን ትምህርቲ ኣሎ። ደሓር ከኣ ንቐሩብ ዓመታት ኢኻ ኣብኡ እትምህር። በሎዎም እናሰሓቐ።

እቶም መምህር ከኣ ብቐጥዓ “ኣነ ከመይ ኣቢሊ ንዓዲ ንአምን ማለት ንሃገረ ሰብ ክኸይድ። ሰድራ ቤተይ ካልእ ዝኖቢ የብሎምን። ስለዚ ኣነ ክኸይድ ኣይኸእልን ኢየ” ብማለት ተኸራኽሩን ገለጹን።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ግን ሀድእ ኢሎም “ኣየ --- መምህር --- ንሰድራ ቤትካ ድኣ ንሃገር እንግሊዝ ዝኣክል እኳ ገዲፍካዮም ክትከይድ ሓሲብካ ዝነበርካ። ዓዲ ንአምን ግዳ ዘይናብ’ዚ ኢየ። ገዛእ ዓድኻን ሃገርካን። ንዓ ድኣ ኪድ ተበገስ” ኢሎም ኣስሓቐም ናብቲ እተመደብዎ ቤት ትምህርቲ ከምዚ ኸዱ ገበሩዎም።

ከምኡ እውን ሓደ ካልእ መምህር፡ ኣብ ሃገረ ሰብ ንኸልተ ዓመታት ዚኣክል ምስ መሃሩ፡ ኣብ ናይ መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ቤት ጽሕፈት ከይዶም “ኢንስፐክተር ይሃስቅ፡ ክልተ ዓመት ምሉእ ኣብ ሃገረ ሰብ ስለ ዝመሃርኩ፡ ሎሚ ንኸተማ ክኣቱ ኢየ ዝገብኣኒ። ስለዚ ናብ ኣሥመራ ለውጡኒ” ብማለት ኣመልከቱ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ እናሰሓቐን ናይ ጓይላ ጣቕዒት እናኣጣቐዐን እናደረፉን “ሰላሶ’የ ሰላሶ ድኣ ይብላኻ እናበሉ ኢየም ኣቦታትካ ንጥዑም ጓይላ ዝሰልሰዎ። ስለዚ ንስኻ ከኣ ሓንቲ ዓመት ጥራይ ወስኽ” ኢሎም ብስሓቕ ኣፋነውዎም።

ኣብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ ኣይንመሃርን

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ብዙሓት ዓድታት፡ ብፍላይ ኣብቲ መጀመርያ እዋናት “ደቅና ኣብ ቤት ትምህርቲ ከኒሻ ኣይንመሃርን” እናበላ ተቐውዎ የርእያ ስለ ዝነበራ፡ ብዝከኣሎም መጠን ንህዝቢ እናኣረድኡን እናኣብልሑን፡ ብካህናትን ብለባማትን ዓድን እናተሓዘ፡ ንመሃርሕቶም እናኣታባብዑ፡ ጠቐሚ ትምህርቲ እንታይ ከም ዝኾነ ንምግላጽ ብዘለዎም ክእለት ተጋዲሎም ኢየም። ንመረድኢ፡ ኣብ ኣማድር እተባህለት ዓዲ ኣውራጃ ሠራየ ሓንቲ ቤት ትምህርቲ ተኸፊታ ነበረት። እንተኾነ ግን ናብ’ዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ፡ ሓደ መምህር ተስፋይ መዘንግዕ እተባህሉ ብሃይማኖቶም ከኣ ከኒሻ ዝኾኑ፡ ርእሰ መምህር ኮይኖም ኬገልግልዎ ተመዲቦም ከድዋ። በዚ ኸኣ እቲ ህዝቢ እታ ዓድን ከባቢኣን “ከኒሻ ኣምጺኣም ንህዝብናን ደቅናን ከኸንኸምም ኢየም እሞ ከኒሻ ኣይንደልን” ብማለት ኣበርቲዑ ተቐውመ። እታ ቤት ትምህርቲ እውን ንክትዕጾ ቁሩብ ተሪፋዎ ነበረ።

ብድሕሪ’ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፡ ኣብ መንደፈራ ይምህሩ ንዝነበሩ መምህር ቀሺ የሴፍ የማነኣብ ንእተባህሉ ናብ ቤት ጽሕፈቶም ኣጸዊዎም፡ “ኣቦይ ቀሺ --- ቤት ትምህርቲ ተዓጽዮ ህዝቢ ሃገር ብዘይምስትውዓል ካብ ዝድንቁር ንዑ ንስኹም ባዕል ኹም ኪዱ፡” ብማለት ለመንዎምን ኣረድእዎምን እሞ መምህር ቀሺ የሴፍ ከኣ ብጽቡቕ ድሌት ሕራይ በልዎም። ስለዚ ከኣ መምህር ቀሺ የሴፍ የማነኣብ ናይ ቤት ትምህርቲ ኣማድር ርእሰ መምህር ኮይኖም ከዱ። እታ ቤት ትምህርቲ ከኣ ብኸምዚ ዝቦለ ጥበብ ከይተዓጸወት ኣገልግሎታ ከም እትቐጽል ተገብረ።

መምህር ቀሺ ዮሴፍ የማነሐብ ነዚ ዛንታ እዝን ካልእን ከዘንትውለይ ከለዉ “መምህር ይስሓቅ ተወልደመድህን ከሳዕ’ዚ ሰዓት’ዚ መተካእታ ዘይረእኹ ሎም ዝበዝሕ እዋናም ኣብ ጸዕርን ድኻምን ዘሕለፉ መፍቀር ሃገርም ነበሩ” ብማለት ጠቐሱለይ ።

በዚ ኸምዚ ዝበለ ክእለት እናሠርሑ ከለዉ፡ ሀዘቢ ሃገርና ቦቲ ዝነበረ ባህልን ልምድን ተደሪኹ እቲ “አዋልድና አይነምህርን” ዝብል ካልእ ጸገም ጌና አይተረፈን ዝነበረ እዋ፡ ደቂ አንስትዮ ብብዝሒ ኣብ ትምህርቲ ምእንቲ ኪካፈላን ኪሳተፋን፡ ኣብ ናይ ትምህርቲ ዕረፍቲ ብናጸ ሻሂ እናሰተዖ ንጥልፊ ዚኸውን ፈትልን ዓለባን ብዘይ ገንዘብ እናተዋህበን፡ ነቲ ዝጠለፍእን ዝአለምእን ከእ ንዓኣተን እናተዓደለ ከምዚ ወሃብ ተገብረ ። ከምዚ ኢሉ ብዙሕ ናይ ትምህርቲ ጠቕሚ ዚሕብር መረዳእታትን ትምህርትን እናተዋህበ፡ ናይ ጸዕርን ድኻምን ረሃጽ ምስ ተኻዕወ፡ ከሳብ ፲፱፻፵፮ ዓ. ም- ፈ- ፫ ዓበይቲ ኣብያተ ትምህርቲ አዋልድ፡ ማለት ብ፲፱፻፵፱ ዓ- ም- ፈ- ናይ አሥመራ ቤት ትምህርቲ አዋልድ (ሎሚ ቤት ትምህርቲ አዱሊስ ዝብሃል ዘሎ)፡ ቀጺሉ ኸእ ኣብ ካልእት ከተማታት መታሕት ክልተ ኪኸፈታ ኸለዋ፡ ከሳዕ ፲፱፻፵፭ ዓ- ም- ፈ- ድማ ፲ ደቂ አንስትዮ ንምምህርና ተመልሚለን ነዚ ቅዱስ አገልግሎት’ዚ ተመዝገባ ።

እቶም ብወርሒ ጥሪ ፲፱፻፵፫ ዓ- ም- ፈ- ተመጺቦም በብወገናም እተዋፈሩ፡ ኣብ ማእከሎም ዋላ ሓንቲ ንል አንስተይቲ ዘይነበረቶም፡ ምሩጻት ሰባት ብዝመሥረትዎ ናይ ትምህርቲ እምነ መሠረት ከእ፡ ኣብ ሓደ ዓመት ዘይመልኤ እዋን ቁጽር ም ፶፰ መምህራን ኮይኑ ናብ ፳፰ ኣብያተ ትምህርቲ ተዋፊሮም ተዘርግሑ

ፍቕሪ ሃገር ምስ ትምህርቲ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ልዕሊ ሃገርም ዝነበሮም ሃላሃል ዚብል ፍቕሪ ብዝደረገም፡ ሀዘቦም ብትምህርቲ ክብ ኢሉ፡ ብጥበብ ሠልጢኑ፡ ኪርእይዎ ሃረር ይብሉ ስለ ዝነበሩ፡ “ሓደ ንሃገሩ ዜፍቅር፡ ንሃገሩ ኸገልግል ይደሊ ። ሃገሩ ንኸገልግል ድማ ትምህርቲ የድልዮ” ይብሉ ነበሩ ። ነዚ ከምዚ ዝበለ ናይ ውሽጢ ሕሊናእም ስምዒት ከእ፡ ፍፍቕት ትምህርቲ ካዝገልጹ ልዙባት ግጥምታት ቋንቋ ትግርኛ እናገበሩ ይገልጽዎ ነበሩ ። እዚ ዚሰዕብ መዝሙሮም ንኣብነት ኣብ እቲ ሓጺር ንባብ ብትግርኛ፡ ፵፬ ዛንታ እተባህለ መጽሓፍም ተጻሒፉ ይርከብ ።

ጥበብ ተመሃሩ ከም ሰብ ክትቁጽሩ
ትምህርቲ ዘይብሉ ጸርፊ የውጽኡሉ
ውሉድ ወለዶኡ ይነብር ሓሲሩ

ትምህርቲ ወጺኡ ኣብ ዙሉ ሃገርና
ደቂ ዓደይ ዙልና ሓቢርና
ንቀበሉ ዕልል እናበልና

ም ቆልዑ ንቕሑ ተመሃሩ
ትምህርቲ ኢዩ ንወዲ ሰብ ሓይሉ
ንጻሕረዎት ኣብነት ክትኮኑ

ንዓ ሓወይ ንኺድ ናብ ቤት ትምህርትና
ጊዜ ሓላፋይ ኢዩ ሰዓት ከይእኸለና
ከይነጉሂ ንመምህራና ።

እዚ ኸምዚ ዝበለ ኣዝዩ ጥዑም መዝሙራት፡ ብዙሉም ተመሃሮ እናተዘመረ፡ ንዙሉም ዘይተማህሩ ሰባት ብምምሳጥ ከም ዚሰሕብ ድማ ገበሩ ። (ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ፵፭ ዛንታ ተመልከት)፡ እቶም ኸዑ፡

ማለት ብረዜ ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ዝነበሩ መምህራን፡ ብፍቕሪ ሃገርም እተቐጸሉ፡ ዳርጋ ዙሉም መራሕተን አባላትን ማሕበራት ፖለቲካ እኳ እንተ ነበሩ “ዝኾነ ይኹን ናይ መንግሥቲ ሠራሕተኛ አብ ናይ ፖለቲካ ማሕበር ከይምዝገብ ወይ ከኣ ከይሕወስ ክልኩል ኢዩ” ዚብል ተጽዕኖ አብ ርእሲ ምንባሩ፡ እቲ ይኸፈሎም ዝነበረ ደመወዝ ውሑዱና ብማለት አድማ ኪገብሩ ብ፲፱፻፵፯ ዓ-ም-ፈ- ተሰማምዑ እሞ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን “እዚ ተግባር’ዚ ተጠውዩ ንሃገርን ደቂ ሃገርን ዚጉድእ ስለዝኾነ ንዑ ግደፉ” ኢሉም ንመምህራን ከረድኡ አብ ርእሲ ምፍታኖምሲ፡ አብ መንጎ መምህራንን አብ መንጎ ምምሕዳር እንግሊዝን ስምምዕ ምእንቲ ኪርከብ ከም በዓል ራእሲ በዩነ በራኺ፡ ደጃዝማች ሓድጉ ጊላጋብር፡ ደጃዝማች ሓሰን ዓሊ፡ ብላታ ደምሳሰ ወልደሚካኤል ወዘተረፈ ዝኣመሰሉ ብእዋኑ ዝነበሩ ዓባይቲ ዓፄ ሓዞም ናብ ናይ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ጳጳስ ዝነበሩ ብፁዕ አቡነ ማርቆስ እናቐረቡ ንዕርቂ ብዙሕ ተጋደሉ።

እንተኾነ ግን፡ ሽሕ እኳ ንዕርቂ ብዙሕ ጸዕርን ድኻምን እንተ ተገብረ፡ እቶም መምህራን ካብ ሓሳቦም ኪቐለሱ ስለ ዘይደለዩ፡ እቲ ናይ ዕርቂ ፈተነ አብ ግብሪ ኪውዕል ኣይከኣለን። ስለዚ ሽሕ ጽዊ ዝኾኑ አዝዮም ብሱላትን ትጉሃትን መምህራን፡ ካብ ኤርትራ ሃዲሞም ንማእከል ሃገር ከዱ እሞ፡ ሓያሎ ተኸፊተን ዝነበሩ አብያተ ትምህርቲ ከላዕ ካልኣት መተካእታ ዝኾኑ መምህራን ዚርከቡ ንኣስታት ክልተ ዓመታት ዝኸውን ተዓጽዋ።

ካብ እቶም ካብ ኤርትራ ሃዲሞም ንማእከል ሃገር ብምእታው እተሰደዱ ብሱላት መምህራን፡ ብፍላይ ንዓይ አብ አሥመራ ቤት ትምህርቲ ኣኸርያ ዚምህሩ ከነበሩ ከዊ በዓል መምህር አብርሃ ገብረሥላሴ፡ መም

ህር ኤፍረም አማኑኤል፡ ወዲ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ዝኾኑ መምህር ምስግና ይስሃቅ፡ መምህር በርሄ ምስጉን፡ መምህር ብእምነት ተስፋዝጊ፡ መምህር ዮሴፍ ነግርያም ወዘተረፈ - - - ዝኣመሰሉ እዝክር።

እዚ ናይ’ዞም ንማእከል ሃገር ሃዲሞም ዝኸዱ መምህራን ጉድለት፡ አዝዩ ከቢድ ጉድለት ከም ዘስዓበ ዚከሓድ ኣይኮነን። ከመይሲ ብሰንኪ ጉድለቶም - - - ብዙሕ ፍሬ ኪህባ ዝነበረን አብያተ ትምህርቲ ተዓጽዮን ኢየን። እቶም ዝኸዱ መምህራን ዝበዝሑ ከላዕ ሕጂ አብ ማእከል ሃገር ኪርከቡ ኸለዉ፡ ካልኣት ከኣ ብረዜ ናጽነት፡ ማለት ምምሕዳር እንግሊዝ ምስ ተወድኦ፡ ናብ ኤርትራ ተመለሶም ሃገራዊ ግቡአም ብምፍጻም ዘገልገሉ ኣለዉ። በብእዋኖም ናይ ዓለም ሕይወቶም ስለ እተወድኦ ብሕማም ዝሞቱውን ኣለዉ።

አብ ጊዜ ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ዚግበር ዝነበረ ፖለቲካውን፡ ኤኮኖሚያውን፡ ማሕበራውን ቃልስታት ብዙሕ ስለ ዝነበረ፡ ናይ ባቡር ምድሪ ሠራሕተኛታት እውን “ደመወዝ ይወሰኸልና” ኢሉም አድማ ብምግባር ንሓያሎ አዋርሕ ካብ ሥራሕ ጠጠው ኢሉም ነበሩ እሞ፡ በዚ ዙነታት’ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ተሓቲቶምሲ ያኢ - - - “ሠራሕተኛታት ባቡር ምድሪ ዝወስድዎ ዘለዉ ደመወዝ እኹልን ብቑዕን ኢዩ” ዝብል ርእይቶ ሂሶም ዝብል ወረብጋ አብ መንጎ ህዝብን ሠራሕተኛታት ባቡር ምድርን ተዘርጊሑ፡ ከብድ ዝበለ ጊዚያዊ ቅርሕንትን ክርክርን ፈጠሩሉም አብ ዝነበረሉ እዋን፡ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብአዝዩ ህዱእ ኣካያይዳ አብቲ ናይ ኤርትራ «ሰሙናዊ ጋዜጣ» ተባሂሉ ዚጽዋዕ ብቋንቋ ትግርኛ አብ ሰሙን ሓደ እዋን ዚወጽእ ዝነበረ ጌርም ዘይገበርዎን ዘይበልዎን ብወረ ይንዛሕ ከም ዘሎ አብ ርእሲ ምርዳ

አምሴ : “ ሀዝብና ሎሚ ብዝያዲ ክዳን ፡ ሳእኒ ፡ ዓራት፡
 ጽቡቕ መግቢ ለሚዱ ናብ ሥልጣኔ ኤምርሕ ስለ ዘሉ፡
 ዚወሃቦ ዘሉ ደመወዝ ኣዝዩ ትሑት ስለ ዝኾነ ወሰኽ
 ኪግበረሉ ቅነዕን ግቡእን ኢዩ ” ኢሉም እተደልዮም
 ምኽሪ ከም ዝለገሱ ርግጽ ኪኸውን ከሉ ፡ ነቶም ሠራ-
 ሕተኛታት ከኣ “ ሰላምንታይ ብትዕግስቲ ደቅና ዘይኒ
 ዕቢ ፡ ዕርቂ ዘይግበር ” ኢሉም እናመኸሩ ፡ ኣብ መንጎ
 ወተሃደራዊ እንግሊዛዊ ምምሕዳር ኤርትራን ኣብ መን
 ጎ ሠራሕተኛታት ባቡር ምድሪን ዕርቂ ኪግበር ብዙሕ
 እተጋደሉ ሃገራዊ ሰብ ነበሩ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣዝዩ ሰፊሕ
 ኣረኣእያ ፡ ናፍቕት ትምህርቲ ዝሓደሮም በሊሕን ትጉ-
 ህን ኣፍቃሪ ሃገሮምን ህዝቦምን ስለ ዝነበሩ ፡ ህዝቢ
 ብግድን ናብ ቤት ትምህርቲ ደቂ እናሰደደ ኣብ ፍል-
 ጠት ኪሕምብስ ኣለዎ ዝብል እተሓሳበባ ነበሮም ።
 ስለዚ እኳ ኣብቲ ሓጺር ንባብ ብትግርኛ ፵፩ ዛንታ
 እተባህለ መጽሓፎም መምህር ቀሺ ገብረእግዚአብሔር
 ንጉሠን መምህር ሣህለ ዓንደሚካኤልን እተባህሉ ፡ በቲ
 እዋን’ቲ መንእሰያት ዝነበሩ ፡ ኣዝዩ ዝማርኽ ግጥሚ ብ
 መዝሙር ተጸኒዑ ብዙሎም ተመሃሮ ምእንቲ ኪዝመር
 ኣሕቲሞም ነበሩ ። እቲ ግጥሚ ወይ ከኣ መዝሙር
 ከም’ዚ ዝሰዕብ ይንበብ ፤

ደቂ (ዓዲ) ዓድና
 በሰመኣብ ኢልና
 ንጀምር ሥራሕና

ፊደል ዘሉና
 ሰኣን ትምህርቲ
 ንድሕሪት ተሪፍና

መኳንንትና
 ተሳማሚዕኩም
 ሕሰቡ ጥቕምና

ተቃላጢፍና
 ጊዜ ከሉና
 ከንቅጽል ምህርና

መማህራና
 ድንቁርና ይጥፋእ
 ጸዓቱ ብኣና
 ብቅነዕ ልቢ
 ንጠይቕ ነግፍሕ ሓሳባትና

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ናብ ጽልሚ
 ዚጽጋዕ ከደራይ ሕብሪ ዝነበሮም ሓደ ሜትሮን ሰማ
 ንያን ስንቲሚተር ዚበጽሕ ቁመትን ፡ ተስዓ ኪሎግራም
 ዚበጽሕ ክብደትን ዝነበሮም ኪኾኑ ኸለዉ ፡ ንጡፍን
 ምውሳዎስ ኣካላት ድማ በብዕለቱ ዘዘውትሩን ፡ ሰብ
 ነበሩ ። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነታ ብመን
 ግሥቲ እተዋህበቶምን እተፈቐደትሎምን ማኪና ገዲ
 ፎም ንግሆን ቀትርን ምሽትን ብእግሮም ካብ ሥራሕ
 ናብ ቤት ካብ ቤት ናብ ሥራሕ ዚመላለሱ ሰብ ኣብ
 ርእሲ ምንባሮምሲ ፡ ኣብ ሃገር ሊባኖስ ፡ ኣብ ከተማ በይ-
 ሩት ፡ ተመሃራይ ከለዉ ዝወሰድዎ ናይ እግሪ ጉያ መዘ
 ከርታ (ማለት ብልጫ) ዝሓቕፉ ሰብ ነበሩ ።

ፍሉይ ጠባይ ኣብ መንጎ ሕብረተ ሰብ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ኣብ መንጎ
 ሕብረተ ሰብ ሃገርና ዚዝውተር ዝነበረ ፡ ዚጉድእ ባህ-
 ልታት ፡ ከምኡ እውን ዘሕብንን ዝጠቅምን ባህልታ-
 ታን ልምድታትን እተኩሮም ይዕዘቡዎን የስተባህሉሉን
 ነበሩ ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያት ዝኣ ፡ ብፍላይ ነቶ
 ም ሓድሓደ ኪእረሙ ይከኣል ኢዩ ኢሉም ዝኣመኑ
 ሎም ጉዳእቲ ባህልታትን ልምድታትን ፡ ዝላ ርእሶም

አብነት ብምህን ኪእርምዎምን ኬትርፍዎምን ይፍትኑ ነበሩ እሞ በዚ መልክዕ'ዚ ኪረእዩ ከለዉ፡ አብ መን ጎ ሕብረተ ሰብ ፍሉይ ጠባይ ከም ዝነበሮም ጌሮም ግምት ዚህብዎም ሰባት ምንባሮም ይዝከር ኢዩ። ንመ ረድኢ፤

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ነቲ ንሓደ ዝበ ልካዮ ንክልተ ይአክል ዚብል ምስላ ዓድና ዘይአምኑ ነፋግ ሰብ ከም ዝነበሩ ጌሮም ዘዘንትዉሉም ሓያሉ ሰባት ከም እተጓነፉኒ እዝከር። ግናኹ መምህር ይስ ሃቅ ተወልደመድህን “ነፋግ ኢዩ ከይብሉኒ እናበልካ ዘየድሊ ልግሲ ከተርኢ ዚወጽእ ገንዘብ ንስድራ ቤት ጥፍአት የስዕብ ኢዩ” ብማለት ኬረድኡ ዝወስድዎ ዝነበሩ ጠባያት ወይ ከአ ተግባራት ድኣ እምበር ተፈ ጥሮ ዝዓደሉም ፍሉይ ናይ ንፍጊ ጠባይ አይነበሮምን።

ሓደ ብቐረባ ዝፈልጥዎም ዓቢይ ሰብ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ንዘይዓደምዎ አየብልዑን አይ ህቡን፡ እንተ ዓደሙ ከአ ዝአክል ይቐርቡ ነበሩ” ይብልዎም። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ሽሕ እኳ “ንዝሃብኩዎም ወይ ከአ ንዝቐረብኩሉም ተሓ ሲሞሙዎ ወይ ከአ አብዮሙዎ ዚብል አተሓሳስባ ምእንቲ ከየስዕብ ዝሃብካዮም ዘይአብዩ እንተ ነበሩ፡ ዘይናቶም ዘይደልዩ፡ አብ ንብረቶም ከአ አዝዮም ጥን ቁቕ ሰብ ነበሩ” ብማለት መምህር አስፍሃ ካሕሣይ ብምዝካር ይጠቐስዎም።

አብ ሃገራዊ ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ እውን ዓቢ ተሳትፎ ብምርኣይ ናይ ማሕበር ፍቕሪ ሃገር አባል ስለ ዝነበሩ፡ በቲ ንተመሃሮ ኢሎም ዝደርስዎ መዝሙራት ጌሮም ንህዝቢ ሃገሮም አረዲእም ኢዮም። መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብዛዕባ ፍቕሪ ሃገር ዝደረሰዎ መዝሙር፤

ወላዲትና ዓድና
አብ'ዛ ዓለም ብመላእ
ንዓናሲ የልቦን ከምኣ
ግሩም ፀሓይ አብ ዋዒኣ
ጥዑም'ውን አየራ

ዎ ክብርቲ ሃገርና
ብውሽጣዊ ሓሳብና
ብዙሕ ነፍቅረኪ ኢና
ጥዑም'ውን አየራ።

አብ ርእሲኡ እውን አብቲ ሓጺር መጽሓፍ ንባብ ብትግርኛ ፵፩ ዛንታ ዚብል መጽሓፍም ብመምህር ሣህለ ዓምደሚካኤል፡ ብመምህር ቀሺ ንብረእግዚአብ ሓር ንጉሠ፡ ብመምህር እስጢፋኖስ ጋይም፡ ብአዝዩ ዘደንቑ ውሕልነት እተደርሱ ፍቕሪ ሃገርን ናፍቕት ትምህርትን ዘረድኡ ሓሙሽተ ግጥምታት አለዉ።

ባህላዊ አራአእያ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብሃይማኖታዊ መንገዲ ምሁርን ብሱልን ስለ ዝነበሩ፡ ቀሺ እምባየ ሃብተእግዚእ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ድኻ ታት ንምርዳእን፡ ቅዱሳት ጽሑፋት ንምዝርጋሕን ዚገ ብርዎ ዝነበሩ ልግስን ሰቱር ረድኤትን ትምህርቲ ኪህ በና ዚኸእል ኢዩ” ኪብሉ ከም ዝጸሓፉሉም፡ ነቲ ጽቡቕ ዘበለ ባህልን ልምድን ሃገርና ብልቢ ብምቕባ ልን ብምሕላውን፡ ብሰቱር ዕሽር ዝኸፍሉ፡ ናይ አቦ ታቶም አብነትን መንገድን ተኸቲሎም ቅድስናን እም ነትን ምስ ትምህርትን ምምርግርን ጥራይ ዚርከብ ም ሂኑ ፈሊጦም፡ ናይ ሃይማኖት ተልእኮ ብሓላፍነት እተ ሸከሙ ዙሉም ደቂ ሃገርና ንምእመናኖም ብቐዱስ ፍል ጠት ኪሃንጽዎም ከም ዚግባእ ይአምኑ ነበሩ።

ከምኡ እውን ባህሊ ሃገርና፣ ንዝኾነ ይኹን ዜጋ ሃገርና፣ መሠረት ፍልጠቱን ክፍላዊ ሓገሱን ሓበኑን ምዃኑ እኳ እንተ ዘይረስዑ፣ እብ ሓደ ሃገር ዚሥራዕ ባህልን ልምድን በብእዋኑ ምስ እዋኑ ምስ ፍልጠት ወዲ ሃገር ማዕቢሉ እናተማሓየሽ ኪኸይድ ከም ዚግ ባእ ይአምኑ ምንባርም ብናይ ሥራሕ ተመክሮ ካብ እም ብዝተግዘብኩዎ አካያይዳን አራአእያን አዛራርባን ክርድኦ ክኢሊ አሎኹ።

እብ መጀመርያ ፲፱፻፶፫ ዓ.ም. ፈ. ንመጀመርያ እዋን ናብ አገልግሎት ምምህርና ተዋራሪ ከሎኹ፣ ካብ መጠን ንላዕሊ ዘፍቅሮ ዝነበርኩ ሓደ ሓወይ ብ ድንገት ስለ ዝሞተ፣ ሰምቢደ፣ ሓዚነ፣ መልክዔይ አባ ላሽዮ፣ አብ ርእሲ ምንባሪይሲ፣ ብጥዕና እውን ተኸ ሲኦ፣ ብጊዜ ሥራሕ ካብ ርእሰ መምህራይ ፍቓድ ወ ሲደ፣ አብ ወገን ምብራቕ ናይቲ ቤት ትምህርቲ ፀሓይ እናተጸሎኹ ኮፍ ኢሊ ከሎኹ፣ ብአጋጣሚ ናይ ኢን ስፐክተርነት ሥራሕም ንምፍጻም መጽኡ እም፣ ምስቲ ርእሰ መምህራን ተዛራሪቦም ንኩነታተይ ተረድእዎ።

ስለዚ ከአ “ንሰኻ መጻሕፍቲ ከም እትገናጽ ል ብዙሓት ነጊሮሙኒ ኢዮም። ግናኸ እይተረዳእ ካዮን። ክንድዚ ሓዚንካ እንታይ ኢኻ እተፍርዮ፣ ስድራኻ አርንብ፣ ሥራሕካ ግበር፣ ከምዚ ጠባይኺ ድሕሪ ሕጂ ከይርእየልካ ወዘተ - - -” ብማለት መግ ናሕትን ምዕዶን ሃቡኒ።

እነ ግን “እዚእም ኮአ ዘይበጽሖም ኮይኑ እኮ ኢዮ” ድኣ በልኩ እምበር እይተረዳእኩዎምን። በቲ ወራዱኒ ዝነበረ መሪር ሓዘን ስለ ዘይደንገጹለይ ከአ ዳርጋ ብልበይ ተቐየምኩሎም፣ ድሕሪ ብዙሕ ዓመታት፣ ግን እብ ብዙሕ ቦታታት ብሥራሕ ይኹን ብኻልእ ምኽንያት እናተራኽብና አጸቢቕና ተላለና። ቢብቐሩብ

ከአ ንጠባዮምን አዘራርባእምን ለመድኩዎ። ንሶም እውን ከም መጠን ወላድን ሓለቓን ኪፈትወኒ ጀመሩ። ስለዚ ከአ ጊዜ እናሓለፈ ምስ ከደ፣ ሓደ መዓልቲ ንሓ ድሓደ ጽሑፋት ዚጠቐመኒ ነገራት ንምእካብ ከዛርቦም ኢለ፣ “ከቡር መምህር ይስሃቅ - - - እነ ሓዘን ኮነ ጓሂ እቲ ዝበጽሖ ሰብ ጥራይ ኢዮ ኪርድኦ ኪኸእል። አብ ርእሲኡ ኸአ ንብዓትን ብኸያትን ናይ ለውሃትን ሕያውነትን ናይ ብርቱዕ ፍቕርን ምልክትን መረዳእታን ድኣ እምበር ናይ ረአዩለይ ወይ ከአ ሓደ ካብ ሕማቕ ባህልታት አይኮነን ኢለ ኢዮ ዝአምን” ብማለት ዝነ በረኒ ናይ ቅድም ዝቐሃመ ቂምታ ብምዝካር ወቐሳ ወ ሲኸ ጠቐስኩሎም።

“ሓቅኻ ኢኻ” በሉኒ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን፣ ዋዛ ብዚመስል ዓይነት አዘራርባ። ቀጺሎም ከአ “ጸዓዱ ጨካኛት ኢዮም። ሰብ ሞይቱ ኢሎም ብዙሕ እይሓዘኑን፣ አይበኸዩን፣ ብዙሕ እውን አይነ ብውን ኢዮም። እቶም ዝነብዑ ወይ ከአ ዓው ኢሎም ዝበኸዩ ከአ እቶም ዘፍቅርዎ ሓዎም፣ በዓልቲ ቤቶም፣ ውላዶም፣ ወዘተ - - - ዝሞቱዎም ጥራፍ ኢዮም። እንተኾነ ግን ከሳዕ ጉሮሮኻ ዝነቅዕ ምግዓር፣ ርእሰኻ ምንጻይ፣ እብ ምድሪ ምድቃስከ ነቲ ዝሞተ ሰብ እን ታይ ይሕግዞ?” ብማለት ከረድኡኒ ፈተኑ። እነ እውን ኸሕ እኳ ብመጠኑ እንተ ነበረ ንልቦናእም ተረዳእኩም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን እነ ዝረአኹዎ እኳ እንተ ዘይኮነ፣ ብዙሓት ሰባት ከም ዘዘንተዉለይ ሰብ ሞይቱ ኢልካ እብ ምድሪ ምድቃስ ጌጋ ከም ዝ ኾነ ህዝቢ ብተግባራዊ አብነት ምእንቲ ኪርዳእ እብ ገዝእም ሓዘን ኪርከብ ከሎ እብ ምድሪ እይድቅሱን ነበሩ።

ኒ ሕ ብ ተ ግ ባ ር

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ፡ ሃገራዊ ሓር ነትን ህዝባዊ ናጽነትን ብዘይ ቆራጽ ቃልስን ሓቦ ዝመልኦ ድፍረትን ኪርከብ ከም ዘይከኣል ይኣምኑ ነበሩ።

ብጊዜ ግዝኣት እንግሊዝ ዝኾነ ይኹን ሰብ ፡ ማለት ናይ መንግሥቲ እንግሊዝ ሠራሕተኛ ዝኾነ ፡ ኣብ ናይ ፖለቲካ ማሕበራት ተመዝጊቡ ተሳታፊ ከይኸውን ከልኩል ስለ ዝነበረ ፡ ብዙሓት መምህራን ነዚ ኸምዚ ዝበለ ሕጊ ነጺጎም ብጋህድን ብሕቡእን ኣብ ማሕበራት ፖለቲካ እናተመዝገቡ ንጡፍ ተሳትፎ የርእዩ ነበሩ። በዚ ኸምዚ ዝበለ ምኽንያታት ድማ ብዙሓት

ኣብዚ ስእሊ'ዚ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን ኣብ ናይ በዩራት ዩኒቨርሲቲ ትምህርቲ ምስ ፈጽሞ ፡ ምስ ሓዎምን ምስ ወላዲኦም ቀሺ ተወልደመድህንን ይርእዩ። ብየማን መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብጸጋም ከኣ ብላቴንጌታ ኤፍረም ተወልደመድህን ይርእዩ።

ካባታቶም ኣብ ቤት ማእሰርቲ እናተሞቁሉ ካብ ሥራሕ ይስጉጉን ይጓናደቡን ነበሩ።

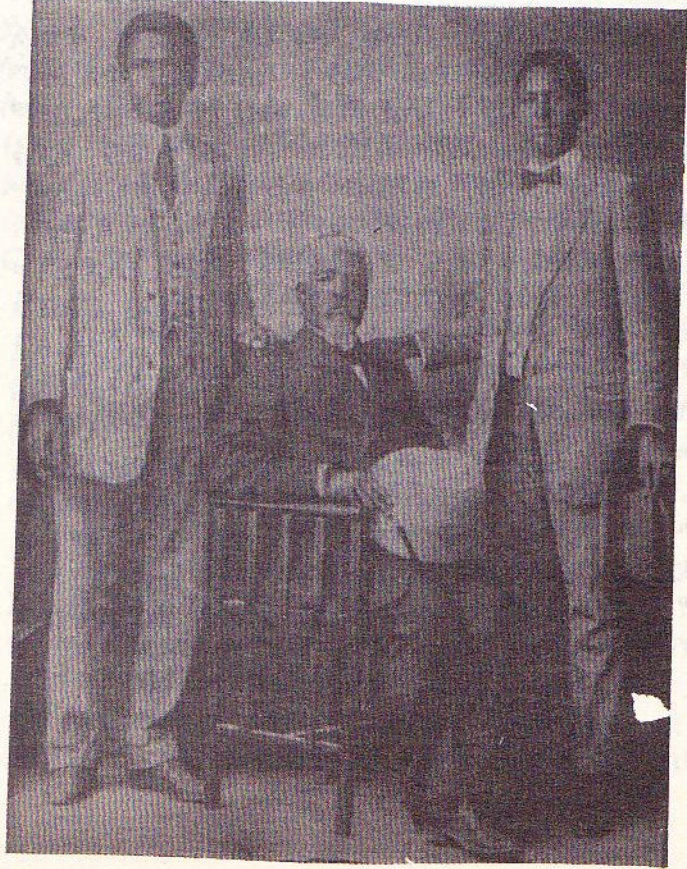
ኣብዚ እዋናት'ዚ ሓዲ ሃገራዊ መምህር ንሓያሎ እዋን ስለ እተኣሰሩ ካብ ሥራሕ ተረፉ እዋ ብሰንኪ ምብካርም ዝኣክል ካብ መዝገብ ሠራሕተኛታት ተሠረዙ። ማእሰርቶም ወዲኦም ምስ ወጽኡ ድማ ናብ ሥራሖም ምእንቲ ኪምለሱ ናብ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ቀረቡ። ስለዚ ከኣ “መምህር ይስሃቅ --- እንሆ እምበኣር መጺኤ ኣሎኹ እዋ ሥራሒይ ከጅምር ፍቐዱለይ” ብማለት ኣመልከቱ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ሓዲ ነገር ከም ዘይፈልጡ መሲሎም ፡ “ናበይ ኢኻኸ ወሪሕካ? ክንድ'ዚ ዚኣክል ጊዜ እተብከርከ ስለምንታይ?” ብማለት ተወከሱዎም።

እቶም መምህር ከኣ ብናይ ፖለቲካዊ ምንቅስቃሴ ሳት ምኽንያት ተጠርጢሮም ናብ ቤት ማእሰርቲ ተጻጉኖም ከም ዝወርሑ ንመምህር ይስሃቅ ኣብሪሆም ገለጹሎም።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከኣ በዚ ተናደዱ። ስለዚ ኸኣ ነቶም መምህር ከምዚ ዚሰዕብ ጌሮም መልሲ ሃቡዎም፤ “ስማዕ መምህር ፈሪህካ ናጽነትን ሓርነትን ኣይርከብን ኢዩ። ፖለቲካን ፍርሃትን ከኣ ከልቲኦም እተረሓቱ ተቃረንቲ ኢዮም። ነዚ ግን ህዝቢ ኤርትራ ኣይተገንዘብናዮን። ስማ፤ ሓዲ ምስኣ ክነግረካ፡

ሓዲ እዋን ዝብኢ ንእግሪ መንገዱ ኪሓልፍ ከሎ ምስ ሓዲ ኣዝዩ ጽቡቕ ኣድጊ ተራሽቦ ። እቲ ኣድጊ

ነተን ክልተ አእዛኑ ኩር አቢሉወን ነበረ እሞ እተን እዝኒ አድጊ ነቲ ዝብኢ ቀርኒ መሲለን ተራእይኦ ። እቲ አድጊ ልሙጽን ጽቡቕን ስለ ዝነበረ ሽኦ ዝብኢ ፈተዎ እሞ ፡ አየ ጉድ ፤ አንታ እዚ ፍጥረት'ዚ ክንደይ ይጽብቕ ኢዩ ። እዝስ ወይ ሓውካ ወይ ከኣ ዓርክኻ እንተ ዚሽወን ብማለት ከኣ ዝብኢ ብልቡ ተመነየ ። ብዝገበረ ጌሩ ከኣ ዝብኢ ምስቲ ጽቡቕ አድጊ ተላለየ ።

ከምዚ ኢሉም እቲ ዝብእን እቲ ጽቡቕ አድግን ጽቡቕ ፍቕርን ዕርክነትን ተኪሎም ብምትሕልላው ይነበሩ ነበሩ ።

ከምቲ አቐዲመ ዝነገርኩኻ እቲ ዝብኢ ነተን ናይ አድጊ አእዛን ከም ቀርኒ ኢዩ ዚሓስበን ዝነበረ ። ስለ ዚ ሽኦ ሓደ መዓልቲ እንተ ድኣ ኣቐርየዮ በዘን ተረርቲ ኣቐርንቱ ጌሩ ከብደይ በሽሽ ከብለኒ ኢዩ ብማለት ንአድጊ ይፈርህ ነበረ ።

እዋን ምስ ሓለፈ ግን እቲ አድጊ ደቂሱ ሽሎ ዝብኢ ነተን አእዛኑ ዳህሰሰን እሞ ሥጋ ድኣ እምበር ቀርኒ ከም ዘይነበራ ፈለጠ ። ኪጉድኦ ከም ዘይሽእል እውን ተረድኦ ።

ድሕሪ ቐሩብ መዓልታት እቲ ዝብኢ ነቲ አድጊ ነገር ደለዮ እሞ ናብኡ ቅርብ ኢሉ ቁሩብ ሕንፍጥ ኣበሎ ። እቲ አድጊ ግን ኣይተንቀሳቐሰን ። ኣይተሸላሸለን እውን ። ዝብኢ እንደገና ነቲ አድጊ ሕንፍጥ ኣበሎ ። ቀጺሉ እውን ቁሩብ ብጅል ኣበሎ ። እቲ አድጊ ግን ኣይተሸላሸለን ። ስለዚ ሽኦ ዝብኢ አድጊ ምንም ከም ዘይገብር ፈለጠ እሞ ፈጺሙ በጃጀሎ ። በልዎ ሽኦ ። እንሆ ሽኦ አድጊ ከሳዕ ሎሚ ቀለብ ዝብኢ ኮይኑ ተሪፋ ኣሎ ።

ሰማዕ ክቡር ወደይ ። እዚ ባዕዳዊ ምምሕዳር ከኣ ንዓና ማለት ነዞም ኣብ ኤርትራ እንነብር ህዝቢ ብርቱዓት መሲሎም ቅድም ብሽብርን ብፍርሃትን ኪሕዘና ጀሚሩ ነይሩ ኢዩ ። ደሓር ግን ጠባይና በብቐሩብ ፈለጠ ። ከምዚ ኢሉ ከኣ ኪደፍረና ጀመረ ።

ንሕና ግን ልክዕ ከምቲ አድጊ ኣይተሸላሸለናን ። እንታይ ድኣ ንብል ይመስለካ - - - “ ወይ ጉድ አንታ ሰሚዕካ'ዶ? ወዲ እክለ ወይ ከኣ መምህር እክለ እኮ ተአሲሩ ኣሎ ” ። እዚ ኢዩ ናትና ሕሚትን ሕሹሽኹን ። ብዝተረፈ ግን ስለምንታይ ኢዩ እክለ ዝእሰር ወይ ከኣ ስለምንታይ ኢና ብዘይ ሕጊ እንእሰር ። ስለምንታይከ ኢና ብዘይ ሕጋዊ መጽዋዕታ ብፖሊስ ተንጠልጠልና ልክዕ ከም ጀምቢል ፈቐዶ ስታሰዮን ታት እንድርብ ፤ ኢልና ተቐውሞ ኣሰሚዕና ኣይንፈልጥን ። ሰላማዊ ሰልፊ ዝብሃል እውን ጌርና ኣይንፈልጥን ። እንግሊዝ በኣ መፍቶቱ ረኺቡ እንሆ በብተራ ፤ በብሓደ ኪኣስረናን ኪመቁሓናን ይነብር ኣሎ ” ብማለት ብምስቀርቋር ነቶም መምህር ኣረድኡዎም ።

ኣብ መወዳእታ ከኣ “ ሰማዕ መምህር ። እዚ ሹሉ ዝብሎ ዘሎኹ ንዓኻ ኣይኮነን ። ብሓፈሻኡ ብዛዕባ ጠባይ ህዝብናን ኩነታት ሃገርናን ኣሕሲቡኒ ኢየ እዚ ሹሉ ዝዛረበካ ዘሎኹ ። ዝኾነ ይኹን ህዝቢ ንመሰሉ ብሰላማዊ መንገዲ ኪከራሽር ግቡኡ ኢዩ ። ብዝተረፈ ግን ኣብ ክንዲ ሓሲርካ ብሰላማዊ መንገዲ መሰልካ ምሕላው ምትሕምማይ እንተገኑ - - ትምህርቲ እውን ከሳዕ ክንድኡ ጥቕሚ ኪህብ ኪሽእል ኣይኮነን ። ኒሕ ኣበታትና ብተግባር ከነርኢ ምተገብኡ ነበረ ” በልዎም ።

“በል ኪድ” ምምሃር እውን ሃገራዊ አገልግሎት
ኢዩ እሞ ኪድ መሃር “ሥራሕካ ከትቅጽል ተፈቂዱ
ልካ ኢዩ” ብማለት ከአ አተባቢያም ናብ ሥራሕክ
ከም ዚምለሱ ብምግባር እፋነውዎም ።

መምህር ዓቢይ ሹመት ኢዩ

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ትምህርቲ ከሳዕ
ከንደይ አድላይን ከቡርን ከም ዝኾነ ብምፍላጥ ሀዘቢ
ኪመሃርን ኪርዳእን ኢሎም ካብ ዓቕሞም ንላዕሊ እና
ደኸሙ፡ ምስቶም ንጡፋትን ትጉሃትን ሓገዝቶም ዝ
ኾኑ ኢንስፐርተራት እናተረዳድኡ፡ ምስ ርእሰ መም
ህራን እናተማኸሩ፡ ምስ መምህራን ብትኽ ዝበለ
መንገዲ እናተዛረቡ፡ አብ ከተማታትን ገጠራትን ከፍ
ሊ ሃገርና ቆይመን ዝነበራ አብያተ ትምህርቲ ተተ
ማላሊሶም እናበጽሑ፡ አብያተ ትምህርቲ ካብ ዓ
መት ናብ ዓመት ከም ዝውሰኹ፡ ቁጽሪ መምህራን
ከአ ከም ዝውሰኹ ጊሮም ኢዮም ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን በቲ «መም
ህር» ዚብል ዓቢ ሹመት ወይ ከአ ቅጽል መጽውዒ
ኦም ብዘይ መጠን ይሕበኑ ነበሩ እሞ፡ እዋኑ በጺሑ
ኩሎም ዋና ዲረክተራት ቀኛዝማች ተባሂሎም ምስ
ተሾሙ፡ ንሶም እውን ቀኛዝማች ይስሃቅ ተወልደመ
ድህን ተባሂሎም ተሾሙ እሞ “አይ - - - ነታ መም
ህር እትብል ፍትውቲ ሹመተይ ድኣ ኬጥፍሉለይ እም
በር - - -” ብማለት ተቃውሞኦም ገለጹ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ከሳዕ ዕለት
ናጽነት ብናይ አብያተ ትምህርቲ ምሉእ ኢንስፐርተ
ርነት መዓርግ፡ አብ ጊዜ ናጽነት ከአ ናይ ሃገርና ናይ

ከፍሊ ትምህርቲ ዳይረክተር ኮይኖም ብቑንዕና፡ ብድ
ሌት፡ ብሽእለት፡ ዘገልገሉ ኪኾኑ ሽለዉ አብ ጥቓ
መወዳእታ ናይ ሥራሕ ዘመኖም ከአ ናይ ከፍሊ ሥራ
ሕ ዳይረክተር ኮይኖም ሠራሖም ኢዮም ።

አነ ንርእሰይ አብ ጥቓ እንዳ መምህር ይስሃቅ
ተወልደመድህን፡ ማለት አብ ዘባ ሳባ ወይ ከአ ገዛ ከኒ
ሻ፡ ቤት ተኻርየ ተቐሚጦ ከሎኹ፡ ናተይ ተመሃር ን
ዓይ ኪበጽሑ ኢሎም ናብ ቤተይ ምስ መጽኡ፡ ብጌጋ
ማለት ከም መጠን ተመሃርይ፡ ብሽም እንዳ መምህር
ይስሃቅ ተሓቢሮም አብ ከንዲ ናብ ገዛይ ናብ እንዳ
መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኳሕኩሑ እሞ መም
ህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ባዕሎም ተንሲእም ከፈ
ቱዎም ።

ነቶም ተመሃር ገዛ ከም እተጋገዩ ነጊሮም፡ ንገ
ዛይ ሓቢሮም ምስ አረድእዎም ከአ “ኪዱ እሞ ነቲ
መምህር ይስሃቅ ዚብሃል ከአ ጸውዕዎ” በልዎም ።

ብዙሕ ዘኹብሮም ስለ ዝነበርኩ ከአ፡ ነቶም ተመ
ሃር አብ ቤተይ ኮፍ አቢለ ከድኩዎም ።

“ሰማዕ አንታ ወዲ” በሉኒ፡ ዝኾረዩ መሲሎም ።
“አብየት - - - እሂ መምህር” ኢለ ከአ ብትሕትና
መለስኩሎም ።

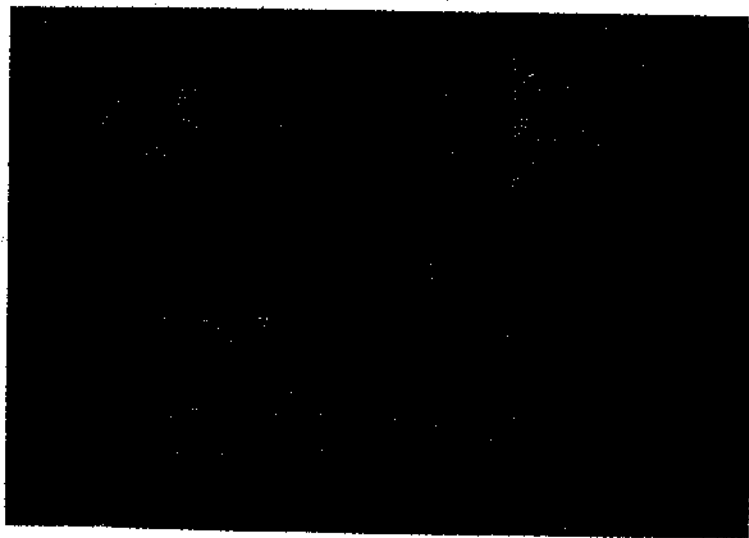
“ወይ ሽምካ ቀይር - - - ወይ ከአ ገዛኻ ቀይር”
ብዝተረፈ ግን ሕጂ መጺእካ ነታ መምህር እተባህለት
ፍትውቲ ሹመተይ ኪትወስደለይ አይኮንካን” ብማ
ለት አስሓቂኒ ።

እዚ ከአ በቲ መምህር እተባህለ ቅጽል መጽውዒ
ኦም ከሳዕ ከንደይ ሕቡን ምንባርም ዘረድእ ኢዩ ።

መምህር አስፍሃ ካሕዛይ (ሎሚ ቀኛዝማች አስፍሃ ካሕዛይ) ብዛዕባ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኪዝክሩ ሽለዉ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ንዝዓሸወ እናኣለበሙ፡ ንዝደንቆረ እናመሃሩ፡ ሥነ ሥርዓት ብዝመልኦ እሩምን ኣብነታዊ ኣካይይዳን እናኣርኣዩ፡ ብክኣለቶምን ላዛ ኣዘራርባኦምን ወግዖምን ኣብ መንጎ ህዝቢ ሃገሮም እተፈልጡ፡ ዓቢ ሓድጊ ዝገደፉ ነበሩ” እናበሉ ድሕሪ ግብኣተ መሬቶም ጸሓቶ ሎም ።

ከምኡ እውን ብዛዕባ መምህርነቶም ከረድኡኒ ከለዉ “መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ኣብ ክፍሊ ቤት ትምህርቲ፡ ኣብ ኣሽባ፡ ኣብ መንገዲ፡ ኣብ ዝሽድዎ ቦታታት እናመሃሩ ዝመላለሱ ስለ ዝነበሩ ናይ ሓቂ ሕቡን መምህር ነበሩ” ኢሎም ይጠቕስዎም ። እዚ ሽኦ ናይ ቅኑዕ መሣርሕቲ ቅኑዕ ምስክር ኪብሃል ይከኣል ።

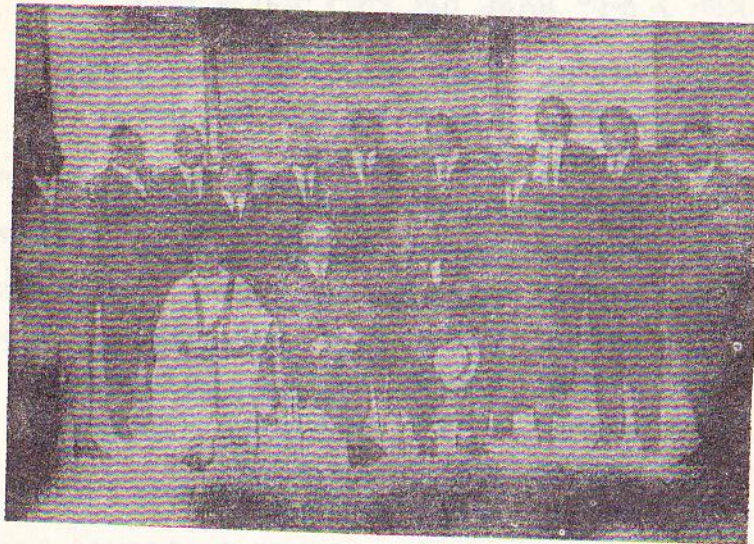
መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን ብ፩ ሓምለ ፲፱፻፳ ዓ-ም- (ማለት ብ፰ ሓምለ ፲፱፻፳፰ ዓ-ም-ፈ-) ተስዓ ዓመት ኪመልኡ ቁሩባት መዓልታት ጥራይ ምስ ተረፋ-እም፡ ብዙሕ ሰቓይ ብዘይነበሮ ውሑድ ሕማም ካብ’ዛ ዓለም ብሞት ተፈለዩ ።

እዚ ሰኢሊ’ዚ ማጀር ክነስቶን ስኔል ድሕሪ ጽፎ ዓመታት ማለት ብ፲፱፻፳፩ ዓ-ም-ፈ- ክፍሊ ሃገር ኤርትራ ንምብጻሕ ምስ መጽሐ፡ ምስ መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህንን ምስ ገለ ካብ’ቶም ቀዳሞት ናይ ኣገልግሎት ትምህርቲ መሣርሕቶም ዝነበሩን ኣብ ኣሥመራ ተራሺቦም እተሳለልዎ ኢዩ ።

ኣብዚ ሰኢሊ ካብ የማን ናብ ጸጋም ኮፍ ኢሎም
ዘለዉ ፤

- ፩- መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን
- ፪- ማጀር ክነስቶን ስኔል
- ፫- መምህር ምዕራፍ ዘወልዲ

ደው ኢሉም ዘለዉ ካብ የማን ናብ ጸጋም ፤

- ፩- መምህር ኪዳነ ወልደሥላሴ (ግራዝማች)
- ፪- መምህር አስፍሃ ካሕሳይ (ቀኛዝማች)
- ፫- መምህር ዮሴፍ ያዕቆብ
- ፬- መምህር ሰሎሞን ተኸለ (ፊታውራሪ)
- ፭- መምህር ሰሎሞን ካሕሳይ (ጠበቅ)
- ፮- መምህር ገብረልዑል ወልደጽዮን
- ፯- መምህር ያዕቆብ ደስታ (ግራዝማች)
- ፰- መምህር ኤፍረም አማኑኤል (ግራዝማች)
- ፱- መምህር መስፍን ገብረህይወት (ፊታውራሪ)
- ፲- መምህር ምስግና አልመዶም
- ፲፩- መምህር ሥዩም መንቆርዮስ

ኢየሁዳ ።

መምህር ይስሃቅ ተወልደመድህን አብ መወዳእታ እዋን ከምዚ አብ ላዕሊ ዘሉ ስኢሊ ዝመስል መልክዕ ነበሮም ።

አ ር እ ስ ቲ

መከተሮ ብትኳቦ አረስዕ	ገጽ	3
መብርሂ	"	7
መቐድሖ	"	9
ዛንታ ሓደ ምዑር ወዲ ሃገር		
ይስሃቅ ተወልደመድህን		
አባ እዋን ንእስነቱ	"	11
ትምህርትን ምምህርናን አብ ኤርትራ	"	14
ቃልሲ ምጥፋእ ድንቀርና	"	16
ሓድሽ ልደት ቋንቋ ትግርኛ	"	21
ንመምሃሪ ዚኸኑ መጻሕፍቲ ትግርኛ	"	24
ቀዳማይ መጽሓፍ ቀጽሪ ብቋንቋ ትግርኛ	"	30
እቲ ቃልሲ ይቐጽል	"	34
ቤት ትምህርቲ ምድላው ግምህራን	"	36
ቤት ትምህርቲ አዋልድ	"	37
ዘግግሉታት ወለዲ ተመሃር	"	38

ጸጋል ምዕደው ቤት ትምህርቲ	•	40
ግእዘላይ ቤት ትምህርቲ	•	43
ፍሉይ ክእለት ስነ ልቦና	•	45
ምኸባር ቁጽራ	•	47
ከልላት ሊንጎፐክተራት ትምህርቲ	•	49
ብዝያዳ ዝዚከሩ ነገራት	•	52
ኣብ ትምህርቲ ከንሻ ኣይንምሃርን	•	55
ፍቕሬ ሃገር ምስ ትምህርቲ	•	57
ፍሉይ ጠባይ ኣብ መንጎ ሕብረተሰብ	•	61
ባህላዊ ኣራኣእያ	•	63
ኒሕ ብተግባር	•	66
መምህር ንቢ ሹመት ኢዩ	•	70